

Mikpiirm

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Bi kèle' kugbɔnku kuu nɔ uyo wà bi là jèndeh Kristo yaab ki gbiekeh nε. Erom ya bərb là yíe bε ní li pukeh bε tεn bi yé iwien nε. Kristo yaab biba là tuo' ki jènde' bi'tekjim bo, ama bitəb ɳa là laa' fɛl ki jènde' bi'tekjim bo.

Tinennent nin tijinjint nε yεbe kugbɔnku ku'ni. Tà yεbe ñen' ní Kujətiekpaaaku ya gbɔnku ni nε. Inənbε nin misləm mɔ te ku'ni, ama nà kε ɳməbe ní ye nε ní ye bà nε. Nà teh nà bre kε taan' ki te miñunciənm ni nε, nε utunwiən nε yé nà kε bre ya nənnənku.

Kugbɔnku kuu gbiire' ibəkçencien ile nε nin kugbɔnku bugbən ya tondm ya gber.

Libəkkpiekl ni (1:1-3:22) bi lienh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfənm ni nnə ya gber nε.

Libəkliel ni (iyul 4-20) wà kèle' kù nnə laa' tibont nnə kε tideknt yaam nε. U wuən' ki ye Yesu Kristo nε yé Uwien ya Pebuk ki yé limiel ya daan ki ɳməbe mituɔm tibont kε bo.

Iyul 21-22 təkeh Uwien yíe wɔ ní ñen tibonfənt tà nnə ya gber nε.

¹ Tigber tà te kugbɔnku kuu ni nɔ yé tigbəbolkaar tà Uwien təke' *Yesu Kristo wɔ ní kpiire tù kí təke u'tonsənb tibont tà li tien na ní taande* nε. Nε

* **1:1** Na ní taande ya ciim te bolm mile bo nε: Nà li tien itàan yíe bo bii nà ɳa ɳməbe pèrm.

*Yesu sən' Uwien ya tond wə n̄ t̄ke u'tonsənl San tigber nno. ² San laa' tibont tà kε nnə u kun' imὸn ki ye *Yesu Kristo nε wuən' wə tù, nε tù yé Uwien ya gber nε. ³ Tigber tà te kugbənku kuu ni nə ñen' Uwien saan nε. Unil wà kàanh tù binib ya nun bō nin bà cengeh tù ki boh tù nno, Uwien ya mənm te bi'bo, kime uyo wà n̄'kε li tien nno nəkn' ní ñə.

San fuondeh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfənm ni

⁴ Min San nε kεle' kugbənku kuu ki de' *Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfənm ni nno. Uwien wà là te, ki biε ki te, ki we ní nno nin u'Fuoñaanm[†] mà te u'bərbiék saan nno n̄ juoke nε, kí de nε uyənduən. ⁵ *Yesu Kristo wà yé umὸnkunmὸn, ki kpiε' ki məkre' bitenkpīib nī, ki yé uŋendun wuu ya bərb ya ciən nno mə n̄ juoke nε, kí de nε uyənduən. U yé te, nε ki taa' u'ba ki tien' lituərl, ki ñen' te ti'biere ni,

⁶ ki tien' te bibərb Uwien ya bel ni, ki cère' ti yé u'Baa Uwien ya tətuərkaab. Wən si ukpiēke nin mituəm uyo kε. Ami.

⁷ Liike mən, u te titewəlgbənt ni ki we ní.
Unil kε ya nun li lε wə,
bà là cəke' wə likpaal nno mənən li lε wə,
wən bo nε inibol yà kε te utingben bo nə
li muəh ki kpiendeh.

Ní yé imὸn nε. Ami.

⁸ Yonbdaan Uwien ye:

«Min nε yé micincinm nin migbenm.»
Wən nε yé wà là te, ki biε ki te, ki we ní,

[†] **1:4** Bi ləbre' iñəbon yà ki ye u'Fuoñaanm nno; i kεle' Grəkmə ya lenm ni ki ye: Tibont tulole tà te Uwien ya bərbiék saan nno nε.

ki yé mituom kε ya daan.

San laa' Yesu tidekntyam

9 Min San n yé ni'ninjε nε. Min nin ninbi taan' ki jin' ijend, ki ɻmøbe kuminku *Yesu bo, ki taan' ki yé biberb Uwien ya bel ni. Uwien ya gber nin n kundeh imὸn *Yesu bo ma nnø, nε bi là taa' nni ki jon' lidekl là bi yih lè Patmos nnø bo. **10** Yonbdaan ya daali, *Mifuõnaanm taa' nni, nε n cii' unieke uba bó u giere' ufaa bo n'puoli bó ten linatunl **11** ki ye: «Kele a laa' nà kugbønku ni, kí taa kù kí søn kí tì de *Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinfenm ya du ilole ni nnø. Idu nnø si: Efes nin Siminn nin Pegam nin Tiyatiir nin Sades nin Filadelfi nin Lawodise.»

12 N jiεbe' n liike udaan wà lienh nni. N jiεbe' ma nnø nε ki laa' miñøkm ya fr ilole, **13** ki laa' niba ifr nnø ya siik ni ní naan unisaal, ki guo lili erføføkrl, ki buobe miñøkm ya ningbenl u'siik ni. **14** U'yr pien kponkpon ten tikunkunt, nε u'nun muøreh ten umupien. **15** U'taan windeh ten kukurku kùa faa bi pule' kù umu ni kù mónde', nε u'nieke mø tuoreh ten miñunciemn nε fuh. **16** U ɻjuuke iñmaabii ilole u'nøjie bó, nε kijusiek kà fenbe ki ɻmøe ikèle kε ile nøreh ki ñeh u'ñøbu ni. U'nun bó muøreh ten liwenyul ya wien nε. **17** N laa' wø uyo wà nnø, nε ki lu' u'nintuøli ki naan utenkpii. Nε u taa' u'nøjie ki mε' nni, ki tøke' nni ki ye: «La sen jëwaanbu. Min nε yé ukpiëk nin uførke, **18** ki yé wà fuobe. N là kpo' nε, ama fənfennø n fuobe nε uyo kε, ki ɻmøbe mituom mikuum nin kutenkpiiku kε bo. **19** Nen bo, kele a laa' nà, nen si: nà teh fənfennø wuø nø nin nà lá li tien. **20** A laa' iñmaabii ilole yà n'nøjie bó nnø nin miñøkm ya fr ilole yà nnø yé tibont tà ya tingi buø

nε. Tu'tingi si: iñmaabii ilole nnø yé Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnø nε‡. Ifr ilole nnø mø yé Kristo ya táan ilole nnø nε.»

2

Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nnø

¹ «Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nnø ya cién kí ye wà ñuuke iñmaabii ilole u'nøjie bó, ki cuonh miñòkm ya fr ilole ya siik ni nnø, nε len' ki ye: ² «N bøn a sønh itùon yà, ki bøn a ñikndeh ma bo, ki ñmøbe kuminku, ki bøn ki ye ña toh bibierdenb ya ñøbu bó. N bøn ki ye a sekn' binib bà yih bi'ba n'tondb ñøka yé bøe nnø, ki bønde' ki ye bi yé bitonnendenb nε. ³ A ñmøbe kuminku, ki jin' ijend n'bo, a'fèl ña wøre', ⁴ ama n li køn nin ñø nibonn niba bo nε, kime ña ji yé nni tøn a là cin' ki yé nni ma bo. ⁵ Tiøre a là cin' ki ñmøbe miyíem mà ki yaan ki lu' nnø bó. Lèbre a'tetem kí liebe kí li sønh a là cin' ki sønh itùon yà nnø, nnø ña ñí la, n li baa a'saan kí lá yuure a'frl li'sensienbüol. ⁶ Ama a ñmøbe kupenpeku nibonn niba bo nε, kime a nen Nikola ya cøkl ya nib* ya tuøn tøn n'mø nen yè ma bo nε.

⁷ «Wà ñmøbe litubl la, wø ñ cii *Mifuoñaam tøkeh Kristo ya táan ki teh bà. Wà ke mòn' ki faake' la, n li cèbe wø, wø ñ mø busubu bùa te Uwien den ki dienh limiel nnø ya bi.. »

‡ **1:20** Bi li fre kí lèbre Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnø kí ye Kristo ya táan ilole nnø ya ciénb mø. * **2:6** Kugbønku kuu baba nε lienh Nikola ya cøkl ya nib bó. Licekl nnø là wøknh miwøknm mà ña kpe søn nε. Nil ña cinbe ki bøn miwøknm nnø ya tingi.

*Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Siminn
ya du ni nnə*

⁸ «Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nnə ya cién kí ye wà yé ukpiek nin ufərkə, ki là kpo' ki məkre' bitənkpiib ni nnə nə len' ki ye: ⁹ «N bən bi jèndeh ne ijend yà nin ni'jiint, ama ni nín yé bifàadənb ne. N bən binib bà yih bi'ba *Sufmbə ka nín ji kpe bən *Sufmbə ya sən nnə sukreh ne isuk yà. Bi yé *Satan ya taanl yaab ne. ¹⁰ La fənge mən ni li ji ijend yà. Ni bən-ii! Usən pol li biike ne kí cère bə n̄ pəkn ni'ni biba. Bi li jènde ne kí t̄ baa iwien piik. Bi li ku ne mənən la, li pə mən n'bo. N li su ne limiel là ḥja ḥməbe gbenm.

¹¹ «Wà ḥməbe litubl la, wə n̄ cii *Mifuoñaanm təkeh Kristo ya táan ki teh bà. Wà kə mən' ki faake' la, wa n̄ kpo kí lere[†]. »

*Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Pegam
ya du ni nnə*

¹² «Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nnə ya cién kí ye wà ḥməbe kijusiek kí fenbe ki ḥme ikele kə ile nnə nə len' ki ye: ¹³ «N bən a kə nà saan nnə, *Satan ya berbiék mə te nən saan ne. Bi là ku' n'mənkunmən Antipas ni'du ni ne. *Satan kə wun ni ne. Haali u ya yo mənən ḥja wie' a'tekjim, a juore' ki pə n'bo ne. ¹⁴ Ama n li kən nin ḥe nibonwawaann niba bo ne, kime ni'ni biba pə Balam ya wəknm bo ne. Wən ne là gbiere' Balak u li tien ma kí tuln Israyel *yaab bə n̄ ḥmən titətuernənt, kí tien lisənsəndl. ¹⁵ Nikola ya cəkl ya nib mə wəknh mi ya wəknbaabm ne, ne ni'ni bi'ba

[†] 2:11 Ki kpo kí lere ya tingi si: kí li tuu ki te umu wà ḥja n̄ kpiin ni ki lebreh ne. Liike 21:8.

pε mi'bo. ¹⁶ Nen bo, lèbre a'tetem, nnø ña ñí la, n li baa a'saan nà ñ taande, kí taa kijusiek kà te n'ñøbu ni nnø kí tø nin binib nnø butøbu.

¹⁷ «Wà ñmøbe litubl la, wø ní cii *Mifuoñaanm tøkeh Kristo ya táan ki teh bà.

«Wà kε mòn'ki faake' la, n li de wø tijier tà buø bi yih tù *mann‡ nnø, kí de wø litenpenpienl liba bi kele' li'bo liyefènl. Wà teke' litenl nnø baba ña ñí la, uba ña bøn liyel nnø.» »

Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nnø

¹⁸ «Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nnø ya ciën kí ye Uwien ya Bijø wà ya nun muøreh tøn umupien, u'taan windeh tøn kukurku kùa faa bi pule' kù umu ni kù mónde' nnø, ne len' ki ye: ¹⁹ N bøn a sønh itùon yà nin a ñmøbe miyíem mà, ki bøn a ñmøbe mitekjim mà, ki bøn a toreh binib ma bo nin a ñmøbe kuminku kùa. Fønfennø a sønh itùon yà yøbe ki cøn' mikpiëkm yø. ²⁰ Ama n li køn nin ñø nibonn niba bo ne, kime a cère' Sesabel§, upii wà yih u'ba *Uwien ya ñøbønsøknl nnø tulndeh n'tønsønb ki wøknh bø bø ní li teh lisønsøndl, ki li ñmønh titøtuørnønt. ²¹ N de' wø libønl wø n lèbre u'tetem, ama wa yíe wø n lèbre u'tetem kí wølø u'sønsøndl nnø. ²² Nen bo, wøn nin binib bà pø u'bo ki teh lisønsøndl nnø ña lèbre' bi'tetem kí dàan' itùon nnø la, n li cère bø n ji ijønd kí gbien, ²³ kí cère bà pø u'bo nnø ní kpo ñø Kristo

‡ **2:17** Mann yé tijier tà Uwien là de' tù Israyøl yaab kuppenpelku ni nnø ne. Mann wà buø li fre kí li yé tijier tà Uwien dien hø binib kí ñø Yesu Kristo bo. Liike San 6:49-51. § **2:20** Niø saan bi ye Sesabel ma nnø, bi niireh unil wà yíe Uwien ya ñøbu bø ne.

ya táan kε ní bende kí ye min ne bən nà te unisaal ya fəl ni. N li jiin ni'ni wà ke u'tùon kpε ma bo ne.

²⁴ «Ninbi bà te Tiyatiir ya du ni, ka pε Sesabel ya wəknm bo, ka bən bi nəndeh ki yih nà «*Satan ya bonbəlkaar nnə», n təkeh ninbi ne ki teh ma ní wəbn ne kí de ne tuktəl kí pukn. ²⁵ Ama li ɻuuke mən ni ɻməbe nà nnə mənmənm kí t̄i baa lidaali là n li baa ní. ²⁶ Wà mən' ki faake', ki pε n'tùon bo ki t̄i fōre' la, n li de wə ticien inibol kε bo, ²⁷ wə ní li ɻuuke be nin ufaa, ki la ɻməbe nunsənge bi'bo, ki niin be be ní t̄i we tən isèn. ²⁸ N'Baa de' nni mituɔm ma nnə n'mə li cère wà mən' ki faake' ní li windeh tən litənŋeŋmaasel ne*.

²⁹ «Wà ɻməbe litubl la, wə ní cii *Mifuoñaanm təkeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

3

Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Sades ya du ni nnə

¹ «Kele kugbənku kí de Kristo ya taanl là te Sades ya du ni nnə ya ciən kí ye wà likeh Uwien ya Fuoñaanm*, ki ɻuuke iŋmaabii ilole nnə ne len' ki ye: «N bən a sənh itùon yà. Binib lienh ki teh a fuobe ne ama a kpo' ɻə. ² La gəh, gore ɻə bà ya tekjim benh mè ní gben nnə la tonde, kimə n laa' a'tùon ɻa mən ki gben' n'Wien ya nun bó. ³ Nən bo, tiere bi là wəkn' ɻε miwəknm mà nnə bó nin a là cii' mè ma bo. Li ɻuuke mè, kí lèbre a'tetem ki la gəh. A gəh la, n li baa a'saan tən unasu ne, ɻa ní bende uyo wà n li baa ní. ⁴ Ama a'nib biba te Sades

* **2:28** Bi ye litənŋeŋmaasel la, bi niireh Yesu Kristo ne. Liike 2 Pier 1:19. * **3:1** Liike 1:4.

ya du ni, ka kuən' bi'ba jøknt. Bεn nε li tøke nin nni
kí li guo tikpelcøpenpient, kime bi kpε nnø nε. ⁵ Nnø
nε wà mòn' ki faake' li gole tikpelcøpenpient. Ma ní
ŋmire u'yel limiel ya gbønku ni fiebu. Nli len n'Baa
Uwien nin u'tondb ya nun bó kí ye u yé n'yø nε.

⁶ «Wà ŋmøbe litubl la, wø ní cii *Mifuoňaanm
tøkeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

*Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te Filadelfi
ya du ni nnø*

⁷ «Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te
Filadelfi ya du ni nnø ya cién
kí ye wà yé uňaan,
ki yé ugbemònndaan,
ki ŋmøbe *Dafid ya dupien,
ki piire' bunaňøbu la,
uba ḥa ní fre kí pøin bù,
u tí pøin' mø la,
uba ḥa ní fre kí piire nnø,
nε len' ki ye:

⁸ «N bøn a sønh itùon yà, ki bøn ki ye a'tuøm ḥa
yøbe. Nin nøn kε a ŋuuke n'gber, ka ye ḥa bøn nni.
Nøn bo nε n pøire' ḥø bunaňøbu ki yaan', uba ḥa ní
fre kí pøin bù. ⁹ Liike-a! N li cøbe ḥø *Satan ya taanl
yaab. Bi nøndeh ki teh bi yé *Sufmbø nε ka yé. N li
wøbn bø bø ní baa kí lá gbaan a'nintuøli, kí bønde kí
ye n yíe ḥø. ¹⁰ A juore' ki ŋmøbe kuminku kùa n là
ye á li ŋmøbe kù nnø ma nnø, n'mø li lèkn a'bo ijønd
yà li baa utingbøn ya nib kε bo kí bøike bø nnø ya yo.
¹¹ N li baa ní na ní taande. Li ŋuuke a ŋmøbe nà nnø
kenken ḥø uba la lá teke a'suul. ¹² Wà kε mòn' ki
faake' la, n li cøre wø ní li yé unikpøkpiëk n'Wien
ya duku ni. Wa ji li nε len fiebu. N li cøre wø ní li

yé n'Wien yø, kí lε n'kpiεke, kí li ñmøbe n'yefènl, kí li yé n'Wien ya du Yerusalëmfaan wà li ñε u'saan paaki bó kí jiire ní nnø ya nil.

¹³ «Wà ñmøbe litubl la, wø ní cii *Mifuoñaanm tøkeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te La-wodise ya du ni nnø

¹⁴ «Kele kugbønku kí de Kristo ya taanl là te La-wodise ya du ni nnø ya ciεn kí ye bi yih wà «Ami», u yé umønkunmøn, ki yé ubgømøndaan, ki yé Uwien cère' wà ñen' tibont kε nnø, nε len' ki ye: ¹⁵ «N ben a sønh itùon yà, ki ben ki ye ña sønge, ka ton mø; a bi li fre kí li sønge bii kí li ton. ¹⁶ Ama ña ton, ka sønge mø, a te mælmel nε. Nøn bo nε n li sii ñε. ¹⁷ A lienh ki teh a yé ufàadaan nε, ki laa' lifaal li yøbe, bonn ña pøre' ñε, ka ben ki ye a yé ucøcøkdaan, ki yé unendaan, ki yé ujuøn, ki se licønkønlonlonl. ¹⁸ Nøn bo nε n gbierenh ñε á dø n'saan miñøkm mà bi donde' mè umu ni mì windeh ñø kí li yé ufàadaan, kí dø n'saan tikpelcøpient kí gole ñø bi la lε a'fe. Kí dø n'saan minunkpøm kí tien a'nun kí likre. ¹⁹ N yíe bà kε nnø, n gbierenh be nε ki diøh bi'tub. Nøn bo, cère' a'nun ní li móñ á lèbre a'tetem. ²⁰ Liike mæn, n se bunañøbu ni nε ki båandeh. Wà kε cii' n'bø kí piøre' la, n li kø u'den min nin wø ní taan kí ji. ²¹ Wà kε móñ kí faake' la, n li de wø usen, wøn ní kèle kibørbiøk bo n'yaak saan, tøn n'mø móñ kí faake' ma, ki kèle' kibørbiøk bo n'Baa Uwien yaak saan nnø.

²² «Wà ñmøbe litubl la, wø ní cii *Mifuoñaanm tøkeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

4

San laa' Uwien ya b̄erbiek tideknt yaam

¹ Ni ya puoli bó nε n laa' tideknt yaam bunañ̄bu buba yε paaki bó, nε n bi cii' udaan wà ya nīeke bó mikpīekm nn̄o giere' ufaa bo t̄en linatunl ki ye: «Dùo ní n̄ wuɔn ηε nà we ní n̄ n̄ tien.» ² I ya t̄aan bo nε *Mifuoñaanm taa' nni, nε n laa' kib̄erbiek kiba se paaki bó, uba kε ki'bo. ³ Wà kε ki'bo nn̄o windeh t̄en iten yà bi yih yè jaspi nin saduwann i'daaku faa* nn̄o nε. Kugønguøku kuba guøn' ki linde' kib̄erbiek nn̄o ki windeh t̄en litenl là bi yih lè emolod † nn̄o. ⁴ Muberbiemu pile nin munan m̄o se ki guøn' k̄e. Bicienb pile nin binan m̄o kε muberbiemu nn̄o bo, ki guo tiwøpenpenpient, ki kpie miñ̄økm ya yukpīekpie. ⁵ Kib̄erbiek nn̄o ya bùol muøreh piebpieb t̄en utem̄eknde. Kuwaaku m̄o ñεh ki'saan t̄en utaa nε t̄engeh. Timucincint tulole te ki'nun bó t̄oo. Timucincint nn̄o yé Uwien ya Fuoñaanm‡ nε. ⁶ Kib̄erbiek nn̄o ya nun bó ní naan miñunciem nε, ki wien tein ki likeh ki càareh t̄en lidingl.

Tiwønfuobt tunan nε guøn' kib̄erbiek nn̄o siik ni. Tu'nun bó nin tu'puoli kε yé inunbii nε ñεin. ⁷ Kiwønkpiek naan ucind nε, kiliek naan unajε, kitaak ya nun bó naan unil ya nun bó, nnan naan ukaab nε laanh. ⁸ Tiwønfuobt tunan nn̄o ke ñmøbe ifiebe iloluob nε, ki ñmøbe inun ifiebe nn̄o bo ñεin, paaki nin tingi kε. Nɔnku nin wien ni t̄u tuu ki ḡeh iyuon nε ki teh:

* ^{4:3} Jaspi nin saduwann yé iten ya yel nε Jaspi yé litenl là windeh nε, nε saduwann yé litenl là móñ. † ^{4:3} Emolod yé litenl là b̄on t̄en tifer nε. ‡ ^{4:5} Liike 1:4.

«Uñaan, uñaan, uñaan,
Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan nε yé uñaan.
Wən ne là te, ki bie ki te, ki we ní mɔ.»

⁹ Uyo ke tiwent nnɔ gεh iyuon nε ki kpiɛkreh wà
ke kibɛrbiek bo nnɔ, ki ñengeth wɔ, ki faareh wən
wà fuobe uyo ke nnɔ. Tù gεh uyo wà la, ¹⁰ biciɛnb
pile nin binan nnɔ gbaandeh wà ke kibɛrbiek bo
nnɔ ya nun bó ki pukeh wɔ, ki kpiɛkreh wən wà
fuobe uyo ke nnɔ, ki kpɛreh bi'yükpɛkpie ki blinh
kibɛrbiek nnɔ ya nun bó ki teh:

¹¹ «Yonbdaan Uwien,
sin nε kpe be ñi kpiɛke ηε, kí ñenge ηε, a ηmɔbe
mituɔm,
kimε sin nε ñen' tibont kε,
a yie tù ñi li te nε,
ki ñen' tù.»

5

*Bi konkonde' kugbɔnku kùa nin Uwien ya Pebuk
nnɔ ya gber*

¹ N tí laa' wà ke kibɛrbiek bo nnɔ ηuuke kugbɔnku
u'nɔjie ni, kù konkonde'. Bi kele' kugbɔnku nnɔ
ya kele kε ile bo nε, nε ki taa' isiwel ki tentebn'
ki tǐ dukn' bolm milole. ² Ne n laa' Uwien ya
tondtɔdaan uba, u kpaandeh ufaa bo ki teh: «Ηme
kpe wɔ ñi tɛbre isiwel nnɔ kí père kugbɔnku kuu
nɔ?» ³ Ama nil ηa te taaku bo bii tink bo bii
dentingi, kí fre kí père kugbɔnku nɔ kí liike ku'ni.
⁴ Ne n muɔ' ceeñ, kimε nil ηa te ki kpe wɔ ñi père
kugbɔnku nnɔ kí liike ku'ni. ⁵ Nen saan nε biciɛnb
nnɔ ya uba tɔke' nni ki ye: «La muɔh. Liike, wà yé
Suda ya bol ya cind, ki yé *Dafid ya yaabil nnɔ mɔn'

ki faake'. Wən nε li təbre isiwel ilole nnə, kí père kugbənku nnə.»

⁶ Nε n laa' Kipebuk kiba se ki nεke kibərbiek nnə, tiwənfuobt tunan nnə nin bicienb nnə ya siik ni. Kipebuk nnə ŋməbe igbiən yà wəngeh ki teh bi ku' kè nε. Kí ŋməbe iyin ilole nin inun ilole nε. I yé *Uwien ya Fuoñaanm mà u sən' mè utingben bo ni'ke saan nnə nε. ⁷ Kí jon' wà ke kibərbiek bo nnə saan, ki teke' kugbənku nnə u'najie ni. ⁸ Kí teke' kugbənku nnə uyo wà nnə, nε tiwənfuobt tunan nin bicienb pile nin binan nnə gbaan' ki'nintuoli. Wà ke ŋuuke kubieku nin miñòkm ya sən nε, i gbe lefina. Isən nnə yé Uwien ya nib ya kaare nε. ⁹ Bi geh iyuonfaan ki teh:

«Sin nε kpe á teke kugbənku kuu nə,
kí təbre isiwel nnə,
kimε bi ku' ŋε, nε a'səm bo a dε'
inibol yà ke te utingben bo ki lienh ilenbol ke nnə
ki de' Uwien.

¹⁰ A tien' bε bibərb Uwien ya bel ni,
ki cère' bi yé ti'Wien ya tətuərkaab,
ki li likeh binib bà ke te utingben bo nə.»

¹¹ N biε ki likeh ma nnə, nε ki cii' Uwien ya tondb ya ńəfaam bó. Bi te itur itur ka ŋməbe kàanm, ki se ki guən' kibərbiek nnə nin tiwənfuobt nnə nin bicienb nnə, ¹² ki geh iyuon ufaa bo ki teh:

«Kipebuk kà bi ku' kè nnə nε kpe kè ní li ŋməbe mituəm nin lifaal
nin miyənfuom nin ufaa.
Ken nε kpe bε ní ńənge kè,
kí kpiεke kè,
kí pèke kè.»

¹³ Nε n tí cii' Uwien ñen' tibont tà kε tù te kutaaku bo nin tà te kitink bo nin tà te dëntingi nin tà te miñuncienm ni nnø ke geh iyuon ki teh:
 «Wà ke kiberbiék bo nin Kipebuk nnø,
 bøn ne si kupenpeku nin miñegm nin ukpiéke
 nin ufaa uyo ke.»

¹⁴ Nε tiwënfuobt tunan nnø tuonh ki teh: «Ami.»
 Nε bicienb nnø mø gbaandeh ki pukeh wà ke kiberbiék bo nin Kipebuk nnø.

6

Uwien ya Pebuk nnø tøbre' kugbønku nnø ya siwel iluob

¹ N biε ki likeh tideknt yaam, uyo wà Uwien ya Pebuk nnø tøbre' isiwel ilole nnø ya kpiekl nnø, nε n cii' tiwënfuobt tunan nnø ya kiba wuure' utetiën yaam ki ye: «Døn!» ² Nε n liike' ki laa' utenpien uba. Wà jøke wø nnø ñuuke butønbu. Bi de' wø wà mòn' ki faake' ya yukpøkprie. Wøn ne mòn' ki faake' nε u bure' wø ní tí ní tì mò kí faake.

³ Kipebuk nnø tøbre' lisiweliel uyo wà nnø, nε n cii' kiwënfuobk nle len' ki ye: «Døn!» ⁴ Nøn saan nε utenmón tohin ñen'. Bi de' wø jøke wø nnø useñ wø ní cère butøbu ní tien utingbøn bo ñø binib ní li kuuleh tøb, ki de' wø kijusiecencienk kiba.

⁵ Kipebuk nnø tøbre' lisiwel nta uyo wà nnø, nε n cii' kiwënfuobk nta len' ki ye: «Døn!» Nε n liike' ki laa' utenbøn. Wà jøke wø nnø ñuuke kilo u'nuø ni. ⁶ Nε n cii' niba len' ten unil tiwënfuobt tunan nnø ya siik ni ki ye: «Tijier ña ní li søbe, nε bi li taa liwentunñmenl ya paaku nε kí dø imuu kilo uba, kí taa liwentunñmenl ya paaku kí dø iji kilo uta. Ama a la mε mikpøm nin midaam.»

⁷ Kipebuk nnə təbre' lisiwel nnan uyo wà nnə, nə n cii' kiwənfuobk nnan len' ki ye: «Dən!» ⁸ Nə n liike' ki laa' utennagbok, bi yih wà jəke wə nnə mikuum. Kutenkpiiku cuonh ki pə u'bo. Bi de' bə ufaa kitink ya gbiirm minan bo bə n̄ li kuuleh binib nin kijusiek, kí cère mikònñm nin iwienbiere yà puonh nin kumuɔku ni ya wənbr mə n̄ li kuuleh binib.

⁹ Kipebuk nnə təbre' lisiwel nnən uyo wà nnə, nə n laa' binib bà là tuo' Uwien ya gbeṛ, ki kun' tu'bo imən ḥə bi ku' bə nnə ya naanmu liponpuol ya tingi. ¹⁰ Nə binib nnə wuureh ufaa bo ki teh: «Cənbaa, sin wà yé uñaan, ki yé ubgəməndaan nnə, n̄ li wuɔke kí t̄ kpaan mila bo kí yaan á bu utingben bo ya nib bà ku' t̄e nnə tibuur, kí teke ti'bo kí dəre bi' tub-i?» ¹¹ Nə bi de' bi'kə tilierpenpient, ki təke' bə ki ye bən bie kí li fuoreh ḥə n̄ n̄ pukn waamu, kime bi li ku kí tonde bi'ninjieb bi'tonsənlieb bà bi li ku bə ten bən nnə n̄ kí yaan.

¹² Kipebuk nnə təbre' lisiwel nluob, nə kitink jènge' ki gbien', uwien bənde' dikdiki, uŋmaal mónde' u'kəkə tən misəm. ¹³ Iŋmaabii ciənh paaki bó ki lá luh kitink bo tən kutafaabiiku nə yòkreh ikənkenkaab. ¹⁴ Kutaaku gbendeh ki joh tən bi kondəh kugbənku nə, ijuən nin idek ke lələbre' isensien. ¹⁵ Nə utingben bo ya bərb nin biciənb nin sojambe ya ciənb nin bifàadənb nin bifəfaab nin iyonbe nin bà ḥə yé yonbe ke bəle' tijəlulnt nin ijətən ni, ¹⁶ ki təkeh ijuən nin itən ki teh:
 «Lu men ti'bo ki bəle' tə,
 ḥə wà ke kibərbiék bo nnə la likeh tə,
 Kipebuk nnə mə ya benpiebe la tu tə.
¹⁷ Kimə bi'benpiebcien ya daali baa' ní ḥə!

Njme li fre kí sere bi'nun bó?»

7

Uwien cère' bi diéke' u gënde' binib bà nnø

¹ Ni ya puoli bó nε n tí laa' tideknt yaam Uwien ya tondb binan se kitink ya kélé kε inan, ki co ikele inan nnø ya tafaam ηø tafaam la ji n̄ jo tink nin ñunciënm nin subu bo. ² N liebe' ki laa' utondtø ñen'liwenpurl bó ní, ki ηjuuke Uwien limiel ya daan taah nà ki diékeh u'nib nnø. U yin' Uwien ya tondb binan bà Uwien de' bε ufaa bε n̄ tien kitink nin miñunciënm nà bre nnø ufaa bo ³ ki tøke' bε ki ye: «Cuo mën ni'ba, laan la tien mën tink nin ñunciënm nin subu nà bre. Cère mën tí tien ti'Wien ya díéku u'nib ya yutun bo kí yaan.» ⁴ Ne n cii' bi tien' Uwien ya díéku binib bà bo nnø ya ñøbu. Bi te binib itur kobk nin pinan nin inan nε, ki ñen' Israyel yaab ya baamul kε ni ní. ⁵ Bi diéke' bà nnø ben si:
 Suda ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Lubenn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Gaad ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁶ Aser ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Neftali ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Manase ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁷ Simeyøn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Lefi ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Isaka ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁸ Sabuløn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Yosef ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Bensamen ya baamul ni binib itur piik nin ile.

*Inibol kε ya nib taan' Uwien nin Kipebuk ya nun
bó*

⁹ Ni ya puoli bó nε n tí liike' ki laa' kuniwulku kuba; nil ḥja ní fre kí kàan kí cuo bi'ñəbu. Bi ñen' inibol yà kε te uñendun wuu ni, ki lienh ilenbol kε nnə ni nε, ki se kibərbiek nin Kipebuk nnə ya nun bó, ki guo tilierpenpient, ki ḥjuuke mubiebisiimu ya fer, ¹⁰ ki wuureh ufaa bo ki teh: «Ti'Wien wà kε kibərbiek bo nin Kipebuk nε ñmiendeh tε.» ¹¹ Nε Uwien ya tondb kε se ki guən' kibərbiek nin bicienb nin tiwənfuobt tunan nnə, nε ki gbaan' ki dondeh Uwien, ¹² ki teh: «Imòn, ti'Wien ñməbe mituəm nin miyənfuom nin ufaa. Nen bo tí li pèkeh wə, kí li kpiekreh wə, kí li faareh wə, kí li ñengeh wə uyo kε. Ami.»

¹³ Nε bicienb nnə ya uba niire' nni ki ye: «Binib bà guo tilierpenpient nə, bi yé ñmembə? Bi ñen' la?» ¹⁴ Nε n jiin' wə ki ye: «N'Yonbdaan, sin nε bən.» Nε u ye: «Bi yé binib bà bi jënde' bε ki gbién' nε. Bi sòkre' bi'líert Kipebuk nnə ya sèm ni nε tù pende'.

¹⁵ Nen bo nε bi se

Uwien ya bərbiek ya nun bó,
ki sənh itùon ki dienh wə u'duku ni ñənku nin
wien ni.

Nε wà kε kibərbiek bo nnə li lèkn bi'bo.

¹⁶ Kònm ḥja ji li cuo bε,

ñuñun ḥja ji li cuo bε,

kuwienku ya wəl mənən ḥja ji li se bε.

¹⁷ Kimε Kipebuk kà te kibərbiek saan nnə

nε li liike bε kí taa bε

kí jo liñunbunl là ya ñunm dienh limiel saan.

Nε Uwien li ñmire bi'nunsiir kε.»

8*Uwien ya Pebuk təbre' kugbɔŋku nnə ya siwel nbole*

¹ Uwien ya Pebuk nnə təbre' lisiwel nbole uyo wà nnə, ne paaki ya bont kε ɻmile' cim n̄i wuɔke' ki t̄i kpaan' t̄en miire pita. ² Ne n laa' Uwien ya tondb bilole bà te u'nun bó ki sɔnh u'tuon nnə, bi de' bε inatun ilole.

³ Ne utondtə mɔ baa' kí lá sere liponpuol saan ki ɻuuke bi siɛnh linjubl miñðkm ya s̄en yà ni nnə ya liba. Bi de' wɔ linjubl l̄i yεbe wɔ n̄ se, kí taan n̄en nin Uwien ya nib ya kaare kí de Uwien miñðkm ya ponpuol là te u'bərbiek ya nun bó nnə bo. ⁴ Linjubl nnə ya muñii nin Uwien ya nib ya kaare ñεh utond nnə ya nuɔ ni, ki fih paaki bó Uwien ya nun bó. ⁵ Ne Uwien ya tond nnə taa' linjubsenl nnə, ki pere' umu liponpuol nnə bo, ki gbiern' l̄e, ki taa' ki wiε' kitink bo. Ne utaa mεkndeh, ki t̄engeh, kuwaaku te cεen, ne kitink mɔ jènge'.

Inatunkpiek inan ya piebm

⁶ Uwien ya tondb bilole bà ɻuuke inatun ilole nnə bonde' bε n̄ piebe.

⁷ Ukpiek piebe' u'natunl, ne bi taa' itεtən ki taan' nin umu n̄in misɛm ki wiε' kitink bo.
Ne kitink ya gbiirm mita ya miba w̄in',
isiin mɔ ya gbiirm mita ya miba w̄in',
ne timəsəngt kε mɔ w̄in'.

⁸ Ulie mɔ piebe' u'natunl, ne bi taa' nibonn niba ki wiε' miñunciɛnm ni n̄i yεbe t̄en lijuəl ki teknh umu. Miñunm nnə ya gbiirm mita ya miba kpεnde' misɛm. ⁹ Ne tibont tà fuobe mi'ni nnə ya

gbiirm mita ya miba kpo'. Iñerde ya gbiirm mita ya miba mɔ wewe'.

10 Nta mɔ piebe' u'natunl, ne liŋmaabicencienl liba teknh umu ki te tɛn kumucincinku ki ñen' paaki bó ní ki lá lu' ikpen nin iñunbun ni. **11** Bi yih liŋmaabil nnɔ «Tiləbr» nɛ. Lí lu' miñunm mà ni nnɔ ya gbiirm mita ya miba kpende' tiləbr. Ne binib bà yεbe ñun' ki kpo', kimɛ mǐ ji yé tiləbr nɛ.

12 Nnan mɔ piebe' u'natunl, ne uwien nin uŋmaal ya gbiirm mita ya miba saa' ne ni'bó biike'. Iñmaabii ya gbiirm mita ya miba mɔ saa' ne ni'mɔ bó biike'. Nnɔ ne uwien ni ya gbiirm mita ya miba ñaji wien, kuñonku mɔ ya gbiirm mita ya miba mɔ ñaji wien.

13 Ne n laa' ubənwien uba laanh mitewəlkpɔm, ki cii' u wuureh ufaa bo ki teh: «Nì li bre binib bo, nì li bre binib bo, uyo wà Uwien ya tondb bita bà sien' nnɔ li piebe bi'natun nnɔ, nì li bre binib bo.»

Linatunl nñun ya piebm

9

1 Uwien ya tond nñun mɔ piebe' u'natunl, ne n laa' liŋmaabil liba cere' kutaaku bo ní ki lá lu' kitink bo. Ne bi de' lè kubùoku kùa ñɔ ka ñmɔbe biɛn* nnɔ ya nañebu ya pien. **2** Lí piire' kubùoku nnɔ ya nañebu, ne imuñii iba ñen', ki naan tɛn bi puuh timaar nɛ, ki biike' uwien, ne ni'ke saan biike' cñnm. **3** Ne inacutuɔn ñen' imuñii nnɔ ni ki gbe utingbən bo. Bi de' yì mituɔm yì nì li jundeh nì wi tɛn inen. **4** Ne ki pien' yì, ï la mɛ muɔr, ki la mɛ sisɔnkt, ki la mɛ subu buba nin butəbu, ama yì nì li

* **9:1** Liike Luk 8:31.

jundeh binib bà ña ñmøbe Uwien ya dñeku bi'yutun bo nnø baba. ⁵ Ba de' yí sen yí ní li kuuleh binib nnø ama yí ní li jèndeh be kí tì baa ijmaale ijun. Ijend nnø wi ten unen ya luol ne. ⁶ I ya døn, binib li nuunh mikuum, ka ní le mè. Bi li nuunh be ní kpo ama mikuum li tiinh be ne.

⁷ A laa' inacu nnø la, a li ye itaan yà bi bonde' yí be ní taa kí jo lituøl ne. I'yul bo te ten bi kpele' yí miñðkm ya yukpækpie ne, i'nun bó mø te ten unisaal ya nun bó. ⁸ Tiyur te i'yul bo ki naan tipiyyur, ne i'ñin mø naan ucind yε. ⁹ Nibonn niba lieke i'fel bo ki naan tikur. I'fiebe ñmøbe kuwaaku ten itaan ne tuke titenlolt ki tiinh ki joh lituøl. ¹⁰ I'juun mø naan inen ya juun ne, ki tì fôre' nin muplenmu. Liluol là i li taah ki jèndeh binib kí tì baa ijmaale ijun nnø te yen ni ne. ¹¹ Kubùoku kùa nø ka ñmøbe bien nnø ya tond ne yé i'ber. *Sufmbø ya lenm ni, bi yih utond nnø Abadøn ne, ki yih wø Apoliyøn[†] Grekmbø ya lenm ni.

¹² Ijendkpiëk gëbre' sø. Iyuøn mø we ní.

Linatunl nluob ya piebm

¹³ Uwien ya tond nluob mø piebe' u'natunl, ne n cii' uniëke uba bó, u ñen' miñðkm ya ponpuol[‡] là te Uwien ya nun bó nnø ya kele inan bó ní, ¹⁴ ki tøkeh Uwien ya tond nluob wà ñuuke linatunl nnø ki teh: «Lore bitondb binan bà lùo Efrat ya kpencieln ya gbe nnø kí wiε.» ¹⁵ Ne u lore' bitondb binan nnø ki wiε'. Bi là bonde' ki ye bi li lore be li ya binl nin u ya ñmaal nin u ya wien nin u ya yo ne, be ní ku binib ya

[†] 9:11 Apoliyøn ya tingi si: «Uduber ne.» [‡] 9:13 Liponpuol nnø ya kele ke ya gbe naan iyin ne.

gbiirm mita ya miba. ¹⁶ N cii' sojambε bà jεke itaan nnə ya ñəbu, bi là te itur itur ya turbenm nε.

¹⁷ N laa' itaan nnə nin bà jεke yϊ nnə te ma bo.
Tikur tuba llieke bi'fəl bo.
Tu'siem miba móñ tən umu,
mitəm bən wiee,
mitəm mə naan mitenñəkjiem.

Itaan nnə ya yul naan ucind ya yul nε.

Umu nin imuñii nin mitenñəkjiem ñəh i'ñuən ni.

¹⁸ Umu nin imuñii nin mitenñəkjiem nnə yé ijendciən nε ki ñəh itaan nnə ya ñuən ni. Tibont tuta nnə ku' binib ya gbiirm mita ya miba, ¹⁹ kimε itaan nnə ya tuəm te i'ñuən nin i'juun ni nε. I'juun nnə naan iwε nε ki ñməbe iyul. I taah yən nε ki jəndeh binib.

²⁰ Binib bà ña kpo' ijend nnə ni nnə ña lèbre' bi'tetem. Bi bie ki gbaandeh ki pukeh isən pol nin ibule yà ben nin bi'yul tien' yϊ nnə nε. Bi taa' miñðkm nin ilike ya kurku nin kukurku kùa bi yih kù blənsi nnə nin iten nin idə nε ki tien' yϊ. Ibule nnə ña lenh, ka ciih, ka cuonh mə. ²¹ Binib nnə ña bie ki dàan' bi'nikul nin bi'ñəkjil nin bi'sənsəndl nin bi'nasubu.

10

Uwien ya tond nin kigbənwawaak kiba ya gber

¹ N tí laa' Uwien ya tondtədaan uba, u ñən' kutaaku bó ki jiinh ní kutewəlgbənku piibe u'bo; gbengbenjəpolke guən' u'yul tən uyukpəkpīe. U'nun bó muəreh tən uwien, nε u'tàan mə naan umu nε teknh còlcòl. ² U ñuuke kigbənwawaak kiba u'nuə ni kí pibre'. U'ñəjietaal te miñunciənm bo, nε u'ñəgentaal mə te liwəl bo. ³ U wuure' ufaa

bo tən ucind. U wuure' uyo wà nnə, nə utaa tien' bolm milole bo. ⁴ N ye ñ kəle itetien nnə ye bà kugbənku ni, nə ki cii' uniɛke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Bəle itetien nnə ye bà, la kəle tù.»

⁵ Uwien ya tond wà n bi laa' u se miñunciemn nin liwel bo nnə yuon' u'nɔjie paaki bó ⁶ ki pole' wà tuu ki te uyo kε,
ki ñen' kutaaku nin tibont tà kε te ku'bo,
ki ñen' kitink nin tibont tà kε te ki'bo,
ki tien' miñunciemn nin tibont tà kε te mi'ni nnə,
ki ye: «Na ji li taande.»

⁷ Ama uyo wà Uwien ya tond nbole li cin kí piebe u'natunl nnə, u ya yo nə Uwien ya gbəbəlkaar tà u là təke' tù u'tonsənb biñəbonsəknb nnə li tien.

⁸ N bi cii' uniɛke wà bó paaki bó nnə tí ye: «Li joh kí tǐ teke kigbənk kà Uwien ya tond wà se miñunciemn nin liwel bo ñuuke kè, kí pibre' nə.»

⁹ Nə n bure' Uwien ya tond nnə saan ki tǐ təke' wə ki ye wə ñ de nni kigbənk nnə. Nə u təke' nni ki ye: «Teke kè kí ñmən. Kí li ñmə a'ñəbu ni tən tisiir nə, nə ki li to a'benku ni.» ¹⁰ Nə n teke' kè utond nnə ya nuə ni ki ñmən'. N ñmənh kè uyo wà nnə kí ñmə n'ñəbu ni tən tisiir nə. Ama n tǐ nəle' kè ma nnə n'benku ni kε ji to nə kərkeri. ¹¹ Nən saan nə bi təke' nni ki ye: «A li bie kí təke inibol yà kε te uñendun wuu ni, ki lienh ilenbol kε nin bibərb nà lá li tu bε ya gber.»

11

Bimənkunb bile ya gber

¹ Nən saan nə bi de' nni iñmele ya lənbənl liba li naan ukpəndə, ki təke' nni ki ye: «Fii kí kpaan Uwien ya duku nin liponpuol, kí kàan binib bà

gbaandeh ki pukeh Uwien len nnø. ² Ama á dàan ki la kpaan kuduku nnø ya luo, kimε Uwien taa' wù ki de' bà ñja yé u'yaab ne. Bi li faake nin Uwien ya du kí wəbn u'nib kí tǐ baa iñjmaale pinan nin ile. ³ Ne Uwien li cère u'mònknub bile n̄ li sɔkndeh u'gber kí tǐ baa iwien liturl nin kobiile nin piluob, kí li guo tikpelcer* tuba tù naan tibətər.»

⁴ Bimònknub bile nnø yé Olifi ya siin ile nin ifr ile ne ki se unjendun ya Yonbdaan ya nun bó.

⁵ Bi'nennendb nuunh bε n̄ jènde bε la, umu uba ne li ñε bi'ñuɔn ni kí ku bε. Wà kε nuunh wə n̄ jènde bε la, udaan li kpo nnø ne. ⁶ Bi ñməbe mituɔm bε n̄ cuo utaa uyo wà bi te ki sɔkndeh Uwien ya gber, ki ñməbe mituɔm bε n̄ cère miñunm n̄ kpende misèm, ki ñməbe mituɔm bε n̄ cère ijend kε ya bol n̄ lu utingben bo uyo wà kε bi yé.

⁷ Bi tǐ kun' imòn Uwien ya gber bo ki gben' la, kiwənbiik kà li ñε n̄ kubuoku kùa ñø ka ñməbe biɛn ni nnø li jèke bε butəbu kí faake nin bε, kí ku bε. ⁸ Ne bi'gbenent n̄ juore kí li də upaan bo uduciɛn wà ni bi là kpε' bi'Yonbdaan udəpənpən bo nnø ni. Bi yih udu nnø ki nəngreh Sodəm nin Esipt ne. ⁹ Ne inibol yà kε te unjendun wuu ni ki lienh ilenbol kε nnø li baa kí lá liike bi'gbenent nnø kí tǐ baa iwien ita nin kujenku, ka n̄ tuo bε n̄ sube bε. ¹⁰ Bi'kuum li sɔnge utingben ya nib ya yεnm, bε n̄ li poknh, kí li punh təb tibont, kimε Uwien ya ñəbonsəknb bile nnø là jènde' bε ki gbien'. ¹¹ Ama iwien ita nin kujenku nnø gɛbre', ne Uwien cère' kufuorku kɔn' bi'ni, bi fii' ki sere', ne bujewaancienbu cuo'

* **11:3** Bi là kε mikuum bii bi te uyensaa ni bii bi bɛnde' ki ye bi bii' Uwien ne la, bi guoh ni ya kpəlcətunb. Liike Matie 11:21.

binib bà bi likeh bε nnø. ¹² Nε biñəbonsøknb bile nnø cii' uniεke uba bó u len' paaki bó ufaa bo ki ye: «Dùo ní men.» Nε bi don' paaki kutewəlgbønku ni bi'nennendb ya nun bó. ¹³ U ya yo ne kitink jèngε' cεen, ne uduciεn nnø ya dur ya gbiirm piik ya miba lu'. Kitink ya jèngm nnø ku' binib itur ilole. Bà sien' ka kpo' nnø ya fèl sεn' ki tì kende', ne bi kpieke' Uwien wà te paaki bó.

¹⁴ Ijεnd nle bo gèbre' sø. Nta mø ya baam ña n taande.

Linatunl nlole ya piebm

¹⁵ Uwien ya tond nlole mø piebe' u'natunl, ne bidεnb biba len' paaki bó ufaa bo ki ye:
«Yonbdaan Uwien nin u'Nigεndkε Kristo ne ji si uñendun wuu ya bel.

Libel nnø li tuu ki te uyo ke ne.»

¹⁶ Nε biciεnb pile nin binan bà ke bi'bεrbiεmu bo
Uwien ya nun bó nnø

gbaan' ki pukeh Uwien ¹⁷ ki teh:

«Yonbdaan Uwien, mituøm ke ya daan.

Sin wà là te, ki biε ki te nnø, ti faareh ñε,
kimε a taa' a'tociεnm ne ki jin' a'bel.

¹⁸ Binib bà ña yé a'yaab ya benku ni là ben' a'bo,
ne fεnfεnnø a'mø ya mutuol ji fii' bi'bo.

Uyo wà sø a li bu bitεnkpiib tibuur,

kí su a'tonsønb biñəbonsøknb,

kí su a'nib bà ke boh ñε,

biwaab nin biciεnb ke[†],

kí gben bà bereh uñendun nnø ya gbεr.»

¹⁹ Uwien ya duku kùa te paaki bó nnø píire',
kujøtieku ya lεkl se ku'ni. Nen saan ne utaa

† **11:18** Biwaab nin biciεnb li fre kí li yé ibaan nin binikpεkpiεkb
mø.

mekndehy ki tñengeh ki ñmøbe kuwaaku cœen, kitink jènge', nε utaa nii' itetén lu' ki yøbe cœen.

12

Upiitənpunb nin utunwien ya gber

¹ Ni ya puoli bó nε micincilnciεnm miba tien' kutaaku bo. N laa' upii uba nε uwien piibe u'bo tñen liliεrl, uñmaal te u'taan ya tingi, iñmaabii piik nin ile te u'yul bo tñen uyukpεkpie. ² Upii nnø là punbe' nε, u'mamaayo baa', u benh wø ñ maa, nε ki wølnh nin imerwiëen.

³ Micincilntøm tí tien' kutaaku bo. N laa' utunwien* uba, u móñ tohin ki ñmøbe iyul ilole nin iyin piik, ki kpie uberyukpεkpie yul kε yul bo.

⁴ Utunwien nnø taah u'juul ki preh iñmaabii ya gbiirm mita ya miba, ki wiënh kitink bo. U baa' ki lá sere' upii nnø ya nun bó ñø kibuk nnø tí ñen' uyo wà la, wø ñ pøk kí guøre kí nele nε.

⁵ Upii nnø maa' kibujebuk. Køn nε lá li ñuuke ini-bol kε nin ufaa ki la ñmøbe nunsønge bi'bo. Uwien yuure' kibuk nnø ki don' u'ba saan, u'berbiëk ya bùol. ⁶ Nøn saan nε upii nnø sεn' ki jon' kopenpelku ni, Uwien là bonde' wø mifεnm nøn bó nε. Bi tñ li likeh wø nøn bó nε kí tñ baa iwien liturl nin kobiile nin piluob.

⁷ Butøbu buba tien' kutaaku bo. Uwien ya tondciεnb ya uba bi yih wà Misel; wøn nin u'tondb tñn' nin utunwien nnø nin u'mø ya tondb butøbu, ⁸ ki faake' nin be, nε utunwien nin u'tondb ña ji ñmøbe sεn be ñ li te paaki bó. ⁹ Ne bi ñøre' kutunwiëenku nnø. Kù yé uyo bo ya wε nnø nε. Bi

* **12:3** Utunwien yé ibière ya daan ya nønnønku nε.

yih kun nε usenpol, ki liebe' ki yih kù *Satan. Kun nε tulndeh uñendun ya nib kε. Bi ture' kun nin ku'tondb kε ne ki wiε' kitink bo.

¹⁰ Ne n cii' uniεke uba bó u len' ufaa bo kutaaku bo ki ye:

«Uyo wà sò yé uñmεñmeryo,
ki yé uyo wà ti'Wien wuən' u'tuəm,
ki wuən' ki ye u yé uber,
ki wuən' ki ye u'Nigendke Kristo ñməbe ticiεnt,
kimε bi ñore' wà biindeh ti'yaab Uwien ya nun bó
ñənku nin wien ni nnə ñə.

¹¹ Ti'yaab nnə faake' nin wə ñə. Kipebuk ya sèm
nin tigber tà bi kundeh imən tu'bo nnə,

nε cère' bi faake' nin wə.
Ba tønge' bi'miel haali ki t̄i kpo'.

¹² Kutaaku nin tibont tà kε te ku'bo n̄ li poknh,
kimε bi ñore' usenpol nnə ñə.
Ama n̄ bre kitink nin miñunciem bo,
kimε usenpol jiire' ni'bó
nin u'benpiebe,
ki ben ki ye n̄ sién' wə iwenkàankε nε.»

¹³ Utunwiēn nnə laa' bi ture' wə ki wiε' kitink bo
ma nnə ne u sen' ki paan' upii wà maa' kibujebuk
nnə bo. ¹⁴ Ne Uwien de' upii nnə ifiebe ile i yεbe
ten umieskaab yi ñə wə kí laan kí jo kudenpelku
bó, Uwien là bonde' wə mifεnm nà saan nnə ñə
utunwiēn nnə la nènde wə. Bi t̄i li likeh wə nεn
saan ne kí t̄i baa ibin ita nin kujenku. ¹⁵ Nεn
saan ne utunwiēn nnə siin' miñunm m̄i yεbe ten
likpenl upii nnə ya puoli bó ñə m̄e n̄ puube kí t̄i
tuke wə kí bure. ¹⁶ Ne kitink tore' upii nnə, ki
yàare' ne utunwiēn nnə siin' miñunm mà nnə kən'.
¹⁷ Utunwiēn nnə ya benku ni ben' upii nnə bo ki t̄i

kende', ne u bure' ki tĩ tɔn' nin upii nnɔ ya yaabii yà sien' nnɔ butɔbu. Bi yé binib bà boh Uwien ya wɔb, ki pε *Yesu ya gber bo mənmənm ne. ¹⁸ Ne utunwien nnɔ jon' ki tĩ sere' miñunciemn ya gbe litengbil bo[†].

13

Kiwenk kà ñen' miñunciemn ni nin utunwien nnɔ ya gber

¹ N tĩ laa' kiwenk kiba, kĩ ñen' miñunciemn ni, ki ñmɔbe iyul ilole nin iyin piik, ki kpiε uberyukpekpriε yinl kε yinl bo. Ne bi kεle' yul kε yul bo liyel, lĩ sukreh Uwien. ² Kiwenk nnɔ naan unamuun ne, ki'taan yεbe ki ñmɔbe titεbiñiint tù fenbe cεen, ki'ñokpon naan ucind yu. Utunwien nnɔ taa' u'faa nin u'berbiék nin u'tɔciemn ki de' kɛ. ³ Kiwenk nnɔ ya yul nnɔ ya liba ñmɔbe kugbiéku tɛn la n̄ ñmεre ne.

Ama kugbiéku nnɔ bukre'.

Ni cuo' utingben ya nib kε miyɔkm ne bi ji ñuɔreh kɛ.

⁴ Bi gbaan' ki pukeh utunwien nnɔ, kime wɔn ne de' kiwenk nnɔ mituɔm. Bi là gbaan' ki pukeh kiwenk nnɔ mɔ ki teh: «Ñme te tɛn kiwenk kie nɔ? Ñme li fre kí tɔ nin kɛ butɔbu?»

⁵ Bi là de' kiwenk nnɔ usen kɛ n̄ li lienh tigbengt ya lenm, kí li sukreh Uwien, ki de' kɛ mituɔm kɛ n̄ li teh tibont haali iñmaale pinan nin ile. ⁶ Ne kí cin' ki sukreh Uwien ki saah u'yel, ki yih u te nà saan fənm, ki sukreh bà te u'saan paaki bó nnɔ. ⁷ Bi de' kɛ usen kɛ n̄ tɔ nin Uwien ya nib butɔbu kí

[†] **12:18** Bi kpiε' ki kεle' tigbont tà nnɔ ya tuba n̄ kεle' ki ye: «N jon' ki tĩ sere' miñunciemn ya gbe litengbil bo ne.»

faake nin bε. Nε ki de' kε mituɔm kε n̄ li ɳuuke inibol yà kε te uŋendun wuu ni ki lienh ilenbol kε nn̄. ⁸ Utingben bo ya nib bà kε ba kεle' bi'yel limiel ya gbənku ni haali uŋendun ya cincinm nn̄ li gbaan kí puke kiwənk nn̄. Bi là ku' Uwien ya Pebuk kà nn̄ ne si limiel ya gbənku nn̄.

⁹ «Wà ɳməbe litubl la, wɔ n̄ cii.
¹⁰ Uwien ye bi li cuo wà tiyonbt la,
 bi li mənbe kí cuo wɔ tiyonbt nε.
 U ye bi li ku wà nin kijusiek la,
 bi li mənbe kí ku wɔ nin kijusiek nε.
 Nen bo, Uwien ya nib n̄ li ɳməbe kuminku,
 kí li pε Uwien bo mənmənm.»

Kiwənk kà puɔ' kitink ni ya gber

¹¹ Nε n tí laa' kiwəntək kiba puɔ' kitink ni, ki ɳməbe iyin ile i naan kipebuk yè, nε ki ji lienh tən utunwien nn̄. ¹² Kí là ɳməbe kiwənk kà ñen' miñunciɛnm ni nn̄ ya tuɔm kε, nε ki taah mè ki sənh ki dienh kε. Kiwənk kà puɔ' kitink ni nn̄ wəbndeh utingben bo ya nib bε n̄ li gbaandeh ki pukeh kà là ñen' miñunciɛnm ni, ki ɳməbe kugbìɛku, kù bukre' nn̄. ¹³ Kiwənk kà puɔ' kitink ni nn̄ teh micincilnm cεen, haali ki t̄i cèreh umu ñeh paaki ki jiinh ní tingi, binib kε ya nun bó. ¹⁴ Bi de' kε mituɔm kí teh micincilnm ki dienh kiwənk kà ñen' miñunciɛnm ni nn̄, ki tulndeh utingben ya nib kε, ki təkeh bε ki teh bε n̄ mε kiwənk kà bi bunge' kε nin kijusiek ɳɔ kí faake' nn̄ ya nennenku. ¹⁵ Bi de' kiwənk kà puɔ' kitink ni nn̄ mituɔm kε n̄ kuən kufuorku kà ñen' miñunciɛnm ni nn̄ ya nennenku ni ɳɔ kù n̄ li lienh, ki cèreh bi kuuleh binib bà kε ɳa gbaandeh ki pukeh kù nn̄. ¹⁶ Kí wəbn' binib kε, biwaab nin biciɛnb

nin bifàadənb nin bijiinb nin iyonbe nin bà ḥja yé yonbe bi tien' kudłeku bì'nəjje bo bii bi'yutun bo.

¹⁷ Kudłeku nnə yé kiwənk kà ḥnən' miñunciənm ni nnə ya yel bii ki'yel ya nənbl ne. Unil wà ḥja ḥməbe kudłeku nnə la, ba n̄ cère wə n̄ də bonn, ka n̄ cère wə n̄ kuɔre mə.

¹⁸ Fenfənnə miyənfuom ne li cère binib n̄ bənde tibont tuu ya tingi. Unil wà ḥməbe miyənfuom ne li bənde kiwənk nnə ya nənbl ya tingi. Linənbl nnə yé unil ya yel ya nənbl ne. Lí te kobiiluob nin piluob nin miluob* ne.

14

Kipebuk nin k̄i teke' binib bà ki wię'

¹ N tí liike' ki laa' Kipebuk nnə se Siyən ya juəl bo. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà ya yutun bo ḥməbe kən nin ki'Baa ya yel nnə te ki'saan. ² Ne n cii' kuwaaku kuba bó paaki bó n̄ tuoreh tən miñunciənm ne fuh bii utaa ne təngeh ufaa bo. N ciih kuwaaku kùa bó nnə ḥme mə tən bibieñib ne ḥnih tibèr. ³ Binib nnə te Uwien ya bərbiek nin tiwənfuobt tunan nin biciənb nnə ya nun bó ne ki gəh iyuonfaan. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà Uwien də' bə kitink bo ki wię' nnə baba ḥja n̄ la, uba ḥja n̄ fre kí bənge iyuon nnə. ⁴ Ba kuən' bi'ba jəknt, bi te tən ujəfaan wà ḥja bən je ne, kime ba paan' niba bo, bi pə Kipebuk nnə baba bo ne, ki joh k̄i joh nà k̄e saan. Uwien də' bən ne binib ni ki wię',

* **13:18** Biba maaleh ki teh linənbl kobiiluob nin piluob nin miluob yé Erom ya bərciən ya yel ne. Bitəb maaleh ki teh linənbl nnə wəngeh unisaal ya bonn ne.

be n̄ li yé wən nin Kipebuk ya nikpiɛkb. ⁵ Ba bən tonnenku, n̄e ka ɻməbe biil mə.

Uwien ya tondb bita təke' Uwien ya buur bō

⁶ N̄ tí laa' Uwien ya tond uba, u laanh mitewəlkpəm, ki tuke tigbəmənmənt t̄ ɻa ɻməbe gbenm, wə n̄ lá t̄ke utingbən ya nib k̄: inibol yà k̄ te uñendun wuu ni ki lienh ilenbol k̄ nnə. ⁷ Utond nnə len' ufaa bo ki ye: «Li boh m̄en Uwien, kí li kpiɛkreh wə, kime u li bu binib tibuur uyo wà nnə baa'-a! Li gbaandeh m̄en ki pukeh Uwien, wən ne ɻx̄en' kutaaku nin kitink nin miñunciemn nin iñunbun k̄ ya bol.»

⁸ Utondlie m̄o paan' ukpiɛk nnə bo, ki lienh ki teh: «U lu' ɻj̄, u lu' ɻj̄, uduciēn Babilonn lu' ɻj̄. Wun n̄e taa' u'sənsəndl ki puon' inibol k̄, ki c̄ere' i kɔn' Uwien ya tudere ni.»

⁹ Utond nta m̄o paan' bikpiɛkb bile nnə bo, ki lienh ufaa bo ki teh: «Binib bà k̄ gbaandeh ki pukeh kiwənk nnə nin ki'nennənku, ki ɻməbe ki'diɛku bi'yutun bo bii bi'nuo bo la, ¹⁰ Uwien ya benku ni li be bi'bo kí gbien, wə n̄ d̄ere bi'tub ka n̄ muo be c̄ec̄ekm, kí c̄ere be n̄ li te u'tondb nin Kipebuk ya nun bó ki j̄endeh ki lebreh mitenñəkjiem mà teknh umu ni. ¹¹ Umu wà bi te u'ni ki j̄endeh ki lebreh nnə ya munii li tuu ki dukeh n̄e uyo k̄. Binib bà ɻməbe kiwənk nnə ya yel ya diɛku, ki gbaandeh ki pukeh k̄en nin ki'nennənku nnə li j̄endeh n̄e ɻɔnku nin wien ni ka n̄ li ɻməbe fuorl.»

¹² N̄en bo, n̄i yé uyo wà Uwien ya nib bà boh u'wəb, ki teke' *Yesu ki jin' nnə n̄ li ɻməbe kuminku n̄e.

13 Nε n cii' uniēke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Kele kí ye: Binib bà ji kpuokeh fənfənnə Yonbdaan bo nnə, Uwien ya mənm te bi'bo.» Nε *Mifuoñaanm ye: «Imòn, bε ní li fuoreh kí ñen bi'jiinku, kimε Uwien ña ní sunde bi'bó bi sən' itùon yà nnə bo.»

Uwien li bu uñendun ya nib tibuur

14 Nε n tí liike' ki laa' kutewəlgbənpenpienku kuba, niba kε ku'bo ki naan unisaal, ki kpiε miñðkm ya yukpekpiε, ki ñuuke puokŋmaŋmaa uba.

15 Nε Uwien ya tond uba ñen' ní Uwien ya duku ni, ki yin' wà kε kutewəlgbənku bo nnə ufaa bo ki ye: «Taa a'puoko nnə kí cin kí li ceh tijier, tijier ya ceceyo baa' ñə, kimε utingbən bo ya jier ben'-a.»

16 Nen saan ne wà kε kutewəlgbənku bo nnə taa' u'puoko ki cen' utingbən ya jier kε.

17 N tí laa' utondtə paaki bó, u ñen' ní Uwien ya duku ni, ki mə ñuuke puokŋmaŋmaa.

18 Nε utondtə mə ñen' liponpuol saan. Wən ne ñməbe mituəm umu bo. U yin' utond wà ñuuke puokŋmaŋmaa nnə ufaa bo ki ye: «Taa a'puokŋmaŋmaa nnə kí cecere utingbən bo ya sibii yà bi taah yè ki ñeh fən nnə, kimε i ben'-a.» **19-20** Nε utond nnə taa' u'puoko ki cecere' utingbən bo ya sibii nnə, ki taa' ki kuore' kubòcienkū kùa bi ñmengeh isibii ku'ni nnə ni. Bi ñmién' isibii nnə dugbaal ne. Bi ñmién' yè ma nnə misəm ne ñen' kubùoku nnə ni ki puube' ki tǐ baa' kɔnsini kobiita. Utaan se mi'ni la, mǐ li baa u'lənbu. Nen ne wuən' ki ye Uwien ya benku ni ben' binib bo cεen.

15

Ijendførkε ya gber

¹ Nε n tí laa' micincilntəm kutaaku bo. Ní yé niboncienn nε ki ηmøbe kuñaanku cεen. N laa' Uwien ya tondb bilole, bən nε li cère ijend ní tu uñendun ya nib kí t̄i dukn bolm milole. Ijendførkε nñø, kime yεn bo nε Uwien li tñore kí wuøn u'benpiebe.

² Nε n laa' nibonn niba n̄i naan miñunciemn umu te n̄ibo, n̄i wien tein ki likeh ki càareh tñen lidingl, ki laa' binib bà mòn' ki faake' nin kiwenk nnø nin ki'nennenku nin ki'yel ya nənbl nnø se nibonn nnø saan, ki ηuuke Uwien de' bε tibèr tñà nnø. ³ Ki geh Uwien ya tonsənl Moyis nin Kipebuk nnø ya yuon ki teh:

«Yonbdaan Uwien mituəm kε ya daan,
a'tùon yé itùonciən nε ki ηmøbe kuñaanku.
A teh nà nnø n̄i cuube nε ki yé imòn.
Sin nε yé inibol kε ya ber.

⁴ Yonbdaan, ηme li mənge lifəl ki la boh ηε? Ηme te
kí ye wa n̄i li pèkeh ηε?
Sin baba nε yé uñaan.

Inibol kε li baa kí lá gbaan a'nun bó kí puke ηε,
kime binib kε laa' a teh nà nnø n̄i cuube nε.»

⁵ Ni ya puoli bó nε n laa' Uwien ya duku kúa te paaki bó nnø p̄iire', kun si: kujøtieku ya lekl te lininbonl là ni nnø. ⁶ Nε Uwien ya tondb bilole bà li cère uñendun ya nib n̄i jènde kí t̄i dukn bolm milole nnø ñen' ní kuduku nnø ni, ki guo tikpelcεpenpient tñù windeh, ki buobe miñðkm ya nñgbən bi'siik ni.

⁷ Nε tiwenfuobt tunan nnø ya kiba taa' miñðkm ya sèn ilole ki de' Uwien ya tondb bilole nnø. Uwien wà tuu ki te uyo kε nnø ya mutuol nε gbe isèn nnø.

⁸ Nε Uwien ya kpieke nin u'tuɔm cère' imuñii fii' ki gbe kuduku nnø. Uba ña n̄ fre kí kɔ ku'ni kí t̄ baa ijend yà Uwien ya tondb bilole li cère unjendun n̄ jènde yè kí t̄ dukn bolm milole nnø ya gbenm.

16

Uwien ya benpiebe te isèn yà ni ya gbər

¹ N cii' uniɛke uba bó u len' Uwien ya duku ni ufaa bo, ki t̄ke' Uwien ya tondb bilole nnø ki ye: «Li joh mén kí t̄ taa Uwien ya benpiebe wà te isèn ilole ni nnø kí wule kitink bo.»

² Ukpiɛk bure' ki t̄ taa' nà te u'senl ni nnø kí wule' kitink bo. Nε inel yà bre ki wi ki gbien' yèyèke' binib bà ñmøbe kiwenk nnø ya d̄iku ki gbaandeh ki pukeh kí'nennenku nnø.

³ Ulie mɔ taa' nà te u'yaal ni ki t̄ wule' miñunciènm ni. Nε m̄ kpende' kusebubulku ki naan libonkpil ya sèm. Nε tibont tà kε te mi'ni nnø kpo'.

⁴ Nta mɔ taa' nà te u'mɔ yaal ni ki t̄ wule' ikpen nin iñunbun ni. Nε i'ñunm kpende' misèm.

⁵ Nε n cii' Uwien ya tond wà ñmøbe mituɔm miñunm bo nnø len' ki ye:

«Uwien, a cuube nε,
sin nε là te, ki biɛ ki te, ki yé uñaan.
A tien' nà nɔ nε wuɔn' ki ye a'buur cuube.

⁶ Kime bi ku' a'nib nin a'ñobonsɔknb nε a'mɔ de' bε misèm bε ñ ñu. Bi kpe nεn nε.» ⁷ Nε n cii' uniɛke uba bó liponpuol saan u teh: «Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan, a'buur yé imðn nε, ki cuube.»

⁸ Nnan mɔ taa' nà te u'mɔ yaal ni ki wule' uwien wà puɔreh nɔ bo, nε u laa' mituɔm wù ñ li sienh binib tεn umu. ⁹ Kuwɔlku funfunde' binib, nε bi

suke' Uwien wà ñmøbe ufaa ki cèrè' bi jèndeh nnø,
ka tuo' bε nì lèbre bi'tetem ñø kí kpieke wø.

10 Njun mø taa' nà te u'mø ya senl ni ki tñ wule'
kiwènk nnø ya bërbiëk bo. Ki'bèl ya tinfènm kε
biike', ne binib jèndeh ki gbiekeh ki ñmønh bi'lèn.
11 Ijend nnø nin inel nnø bo ne bi suke' Uwien wà te
paaki bó; ka tuo' ki wiε' bi'tùonbierø nnø.

12 Nluob mø taa' nà te u'mø ya senl ni, ki tñ wule'
likpencienl Efrat ni, ne lì fuøre', ki cèrè' biberb bà
ñen' liwenpurl bó nì nnø laa' ñeñebùol. **13** Ne n
laa' isenpol ita; uba ñen' *utunwiënnø ya ñøbu
ni, utø ñen' kiwènk nnø yaabu ni, utø mø ñen'
utonnennøbondsøknl yaabu ni. Isenpol nnø naan
itetie ne. **14** *Satan ne søn' yè, i teh micincilnm, ki
joh utingbèn kε bo ya bërb saan, yè nì taan bε ñø
nì tø butøbu Uwien mituøm kε ya daan ya wengbiin
ya daali.

15 Yonbdaan ye: «Li cengeh mën, n li baa tøn
unasu ne. Wà ña gøh, ki bonde' u'wengolkaar
mø la, Uwien ya mønm te u'bo, kimε wa nì cuon
cenkpønlønlønøl bε nì le u'fø.»

16 Isenpol nnø taan' biberb nnø libùol liba ne bi
yih ni'saan *Sufmbø ya lenm ni ki teh Amagedønn.

17 Nlole mø taa' nà te u'mø ya senl ni, ki tñ wule'
kitink bó nì, ne unieke uba len' ufaa bo Uwien
ya duku ni u'berbiëk saan ki ye: «Nì gben' nínø.»

18 Utaa mëknødeh, ki tøngeh, kuwaaku te cøen, ne
kitink jènge' na ñmøbe fuul. Haali Uwien tñ ñen'
binib kitink bo ma, ka laan jènge' mi ya jèngm.

19 Kì jènge' ma nnø ne uduciøn Babilønn yøkre'
bolm mita. Idu kε ya dur mø lulu'. Uwien ne tiere'
uduciøn Babilønn ya nib bó. U'benku ni ben' bi'bo

ki gbien' nε u dεre' bi'tub cεen, ka muɔ' bε cεcεkm.
20 Idek nin ijuɔn kε fefeile'. **21** Utaa nii' nε itεtεn lulu'
 binib bo ki kpiεke cεen, nε bi suke' Uwien itεtεn nnɔ
 bo, kimε ijεnd nnɔ là bre bi'bo cεen nε.

17

Uwien li bu ujεnkpendgaar tibuur

1 Nε Uwien ya tondb bilole bà ɳuuke isèn ilole nnɔ ya uba baa' ki lá tøke' nni ki ye: «Den ní wuɔn ɳε Uwien lá li bu ujεnkpendgaar nnɔ tibuur kí dere u'tub ma bo. Ujεnkpendgaar nnɔ yé udu nε ki te ikpengol ya gbe. **2** Utingben bo ya bεrb tien' lisɔnsɔndl nin wɔn nε, nε binib guɔre' lè utingben ke bo ki kɔn' Uwien ya tudere ni.»

3 *Mifuoñaanm cère' n laa' nà tidεknt yaam nnɔ ni, nε utond nnɔ taa' nni ki jon' kudenpelku ni, n t̄i laa' upii uba jεke kiwεnmónmónk kiba, k̄i ɳmøbe iyul ilole nin iyin piik, k̄i gbeñent ke gbe iyel yà sukreh Uwien. **4** Upii nnɔ guo tiwεnmónmónk tuba tù mán, ki taa' miñòkm nin itεn yà ɳmøbe kudaaku nin ilaan yà ɳmøbe kudaaku ki fènde' u'ba. U ɳuuke miñòkm ya senl, l̄i gbe u'sənsəndtùon. Yen si: u'juɔke nin u'jknt ya bont nnɔ. **5** Bi kεle' liyel là binib ɳa ben li'tingi u'yutunl bo. Liyel nnɔ ya tingi si: «Uducien Babilonn: lijεnkpendl nin ijuɔke yà te kitink bo ya naa.» **6** Nε n laa' upii nnɔ ñun' Uwien ya nib ya sèm nin binib bà bi ku' bε *Yesu bo nnɔ ya sèm ki yibe' tεn u ñun' midaam nε.

N laa' wɔ ma nnɔ nε n̄ cuo' nni miyøkm cεen. **7** Nε Uwien ya tond nnɔ tøke' nni ki ye: «Bε tien' n̄ cuo' ɳε miyøkm-i? N li kpiire' upii nnɔ nin u jεke kiwεnk kà, k̄i ɳmøbe iyul ilole nin iyin piik nnɔ ya gber, kí

tøke ñε. ⁸ A laa' kiwønk kà nø, kí là te nε ka ji te. Kí li ñε ní kubùoku kùa ñø ka ñmøbe biøn nnø ni nε, kí bure be ñ tø ku kè. Binib bà Uwien ña køle' bi'yel limiel ya gþønku ni haali uñendun ya cincinm nnø laa' kè la, ní li ji be, kime kí là te nε, ka ji te ama kí li liebe ní.

⁹ «Fønfennø miyønfuom nin mibønm nε li cère binib ní bønde nibonn niε ya tingi. Kiwønk nnø ya yul ilole nnø yé ijuøn ilole yà upii nnø te i'bo nnø nε. I yé biberb bilole mø ne. ¹⁰ Biberb bilole nnø ni, binjun ya bel gøbre' ñø, nluob nε ke fønfennø wuø, nbole ña laan køle'. U lá køle' la, wa ní wuøke. ¹¹ Kiwønk kà là te, ka ji te nnø yé børniin nε, ki ñen' biberb bilole nnø ni, nε ki joh be ñ tø ku kè. ¹² A laa' iyin piik yà nnø, yé binib piik bà lá li ji libel nε. Bilá jin' libel la, bøn nin kiwønk nnø li taan libel nnø nε, ama la ní wuøke. ¹³ Biberb nnø ke kpaan' buñøbu nε, be ní taa bi'tuøm nin bi'faa ke kí søn kí de kiwønk nnø. ¹⁴ Bilí tø nin Kipebuk butøbu, nε kè ní faake nin be, kime kí yé yonbdønb ke ya Yonbdaan nε, ki yé biberb ke ya børcien. Wøn nin binib bà Uwien yin' be ki gønde' be bi yé u'yaab ki pe u'bo mønmønm nnø nε li faake.»

¹⁵ Nø utond nnø tøke' nni ki ye: «A laa' miñunm mà ujønpønd nnø te mi'saan nnø yé inibol yà ke te uñendun wuu ni ki lienh ilenbol ke nnø nε. ¹⁶ A laa' iyin piik yà, i yé biberb nnø, nin kiwønk nnø li sikre ujønpønd nnø bo, kí fie u'wønt ke, kí cère wø ní li te limufunl, kí ñmønnømøn wø, kí taa umu kí se nà bø siøn', ¹⁷ kime Uwien nε de' biberb piik nnø iyønmaale be ní tien u yíe nà. U yíe nà si: biberb piik nnø ní kpaan buñøbu kí taa bi'bel kí cøbe kiwønk nnø kí tø baa uyo wà u là len' nà nnø ní tien.

18 «A laa' upii wà nnø yé uduciën wà likeh ut-ingben bo ya bérb kë nε.»

18

Babilonn ya berm

1 Ni ya puoli bó nε n tí laa' tideknt yaam Uwien ya tond uba ñen' paaki bó ki jiinh ní, ki ñmøbe mituøm ki gbien', nε u'wenwenku wende' utingben ke bo,

2 nε u lienh ufaa bo ki teh:

«U lu' ñø, u lu' ñø, uduciën Babilonn lu' ñø.

U ji kpende' isenpol ke ya bol ya kónkuøn nε.

Inuøn nin tiwent tà yé tijønkt ya bont ki ñmøbe isensen ke ji kø wun ni nε.

3 Kimε udu nnø nε taa' u'sønsøndl ki puon' inibol kε, ki cère' i køn' Uwien ya tudere ni.

Utingben bo ya bérb tien' lisønsøndl nin wù, nε ikpenkpend laa' lifaal li yøbe u'wiel bo.»

4 Nε n tí ciï' uniøke uba bó paaki bó u lienh ki teh:

«N'nibε, ñε mεn Babilonn ni,

ki la li te u'nib ya tøonbiere ya gber ni,

ñø ki la ji ijønd yà bi li ji yè nnø,

5 kimε udu nnø ya nib søn' itøonbiere yà nnø yøbre' ki gbien' ki tì kpiε kutaaku

nε, Uwien ña sunde' bi'tøonbiere nnø bó,

6 Tien bε mεn bi tien' nε ma bo nnø,

bi tien' nε ibiere yà nnø, jiin bε mεn nnø bolm mile bo,

bi là cère' ni jin' ijønd ma bo nnø,

jiin bε mεn nnø bolm mile bo.

7 Ben bà là yíe tigbengt, ki yíe bε ní li te liwiel ni, ní tì kønde' nnø,

cère mεn bε ní ji ijønd mø kí li kaa mikuum kí tì baa nnø,

kimε udu nnø ya nib maaleh bi'fèl ni,
 ki teh bi'du gbere' nε, ka te tøn kpopii,
 ka lì li kèle kuum mø fiebu.

8 Nøn bo, ijend li taan kí lu udu nnø ya nib bo uwien
 uba nε. Yøn si:
 mikuum nin ikumuø nin mikønm.
 Umu li wi udu nnø,
 kimε Yonbdaan Uwien wà bun' tibuur nnø ñmøbe
 mituøm ki gbien'.»

9 Utingben bo ya børb bà kε tien' lisønsøndl nin
 udu nnø, ben nin wun jin' liwiel nnø, li muø kí
 kpiende u'bo, kimε u teknh umu, imuñii dukeh.
10 Bi li juore kí li se fønføkm nε, kimε bi fønge bi la
 tø jønde udu nnø ni nε. Bi li lienh ki teh:
 «Nø brike' a'bo ñø, nø brike' a'bo ñø
 uduciøn Babilonn, sin wà là ñmøbe ufaa nnø, nø
 brike' a'bo ñø,
 Uwien pøk ki bun' a'buur ki gben' na taande'..»

11 Utingben bo ya kpenkpend mø li muøh ki
 kpiøndeh udu nnø bo, kimε uba ñø ji daanh
 bi'wønt. **12** Tun si: miñøkm nin ilike ya kur nin iten
 yà ñmøbe kudaaku nin ilaan nin tikpelcepenpien
 nin ikpelmønmøn nin tikpelcer tà dingø suøø ki
 windeh nin ikpelde kε ya bol yà ya daaku faa nin
 isiin yà ya dø ya daaku faa nin bi taah iluobñin
 ki teh tibont tà nin bi kpeh tibont tà kε ya bol nin
 kukurku kùa bi yih kù blønsi nin tikutør nin iten
 yà ya daaku faa bi yih yè maarb **13** nin lefina kε ya
 bol nin tisir tà nu ki ñmø kε ya bol nin midaam kε
 nin mikpøm nin miyom nin iji nin inø nin ipe nin
 itaan nin titønlolt nin iyonbe nin binib bà bi coh bø
 butøbu ni. **14** Bi li len ki ye:
 «Sin Babilonn, a là fε tibont tà nnø gben' ñø.

A'nacenkpebont tà mən ki ɳməbe kuñuɔrku nnə
gben' ɳɔ,
nil ɳa ji li lε tù fiebu.»

15 Binib bà tien' ukpenkpende udu nnə ni, ki laa'
lifaal nnə,
li juore kí li se fənfəkm nε ki muɔh ki kpłendeh,
kimε bi fənge bi la t̄ jènde ni'bó nε. **16** Bi li lienh ki
teh:

«Nì brike' a'bo ɳɔ, nì brike' a'bo ɳɔ uduciən Ba-
bilonn, nì brike' a'bo ɳɔ,
sin wà là te tən upii wà guo tikpelcəpenpien
nin ikpəlmónmón nin yà kε ya bol ya daaku faa
ki fənde' a'ba nin bi taah miñòkm nin itən yà ya
daaku faa

ki teh tijefənbont tà nnə nin ilaan nnə.

17 Li ya faal kε ne pək ki gben' na taande' nə-ɔɔ?»

Biñerkurb nin bi'cienb nin bikpentuɔnb nin bà
kε sənh miñunciənm bo ki jinh se fənfəkm nε, **18** ki
likeh udu wà teknh nnə ya muñii, ki wuureh ki
teh: «U lε udu ba te ki baa' uduciən wuu nə?»
19 Nε ki yiih titent ki pukeh bi'yul bo, ki muɔh ki
kpłendeh ki wuureh ki teh:

«Nì brike' a'bo ɳɔ, nì brike' a'bo ɳɔ,
uduciən Babilonn nì brike' a'bo ɳɔ,
biñerdənb kε ñi' a ya faal bo ne ki faake'.
Nən kε ne pək ki lá gben' na taande' nə-ɔɔ?»

20 Tibont tà kε te kutaaku bo ñ li poknh,
Uwien ya nib nin *Yesu ya tondb nin
*Uwien ya ñəbonsəknbε ni'mə ñ li poknh,
uduciən nnə ya berm bo,
kimε Uwien bun' udu nnə ya nib tibuur
bi tien' ne mibiərm mà nnə bo ki kun' ne imən.

21 Nε Uwien ya tondtødaan uba yuure' litønl liba li
yøbe tøn linèciønl ki wiø' miñunciønm ni, nε ki ye:
«Bi li bere uduciøn Babilonn ufaa bø ma so.
Nil ña ji li le wù fiebu.

22 Ba ji li cii bieñib nin yonyuonb
nin wopieb nin natunpieb bø udu nnø ni.
Utonsoøl uba mønøn nin utø ña ji li te u'ni.
Ba ji li cii naal bø u'ni.

23 Frl ña ji li wende u'ni,
ba ji li cii ujø nin upii bà kuøn' tøb,
na laan wuøke' ya yuon bø u'ni,
udu nnø ya kpenkpend nε là cøn' binib kε utingben
bo.

U'niø là taa' iñøke nε ki lere' inibol kε.»

24 Liøbe' ki ní, *Uwien ya ñøbonsøknb nin u'nib
bà kε bi ku' be utingben bo nnø u ya du nε si
bi'kuum.

19

*Bà møn' kifaake' ya yuon nin Uwien ya Pebukya
piikuøn*

1 Ni ya puoli bø nε n cii' uniøke uba bø paaki bø
tøn kuniwulku ya niøke, u teh:

«Aleluya,
ti'Wien ne ñmiøndeh binib.
Wøn ne si ukpiøke nin mituøm,

2 kime u'buur yé imøn nε, ki cuube.

U bun' ujønkpendgaar wà taa' u'sønsøndl
ki puon' binib kε utingben bo nnø tibuur,
ki tu' u là ku' u'tonsønb bà nnø ya fønl».»

3 Nε kuniwulku nnø tí ye:

«Aleluya,
Babilonn ya muñii li tuu ki dukeh nε uyo kε.»

4 Nε bicienb pile nin binan nnø nin tiwønfuobt tunan nnø gbaan' ki pukeh Uwien wà ke kibøbiëk bo nnø, ki teh:

«Ami! Aleluya!»

5 Nøn saan nε uniøke uba len' kibøbiëk nnø saan ki ye: «Nimbi, biwaab nin bicienb bà yé ti'Wien ya tonsønb ki boh wø nnø ni'ke n̄ li pøkeh wø møn. **6** Nε n tí cii' uniøke uba bó tøn kuniwulku ya niøke, a li ye miñunciønm nε fuh bii utaa nε tøngeh. Uniøke nnø teh:

«Aleluya,

Yonbdaan Uwien mituøm kε ya daan caan' u'bøl ñø.

7 Cère møn tí li poknh, kí li ñmøbe uyønsønge kí gbien,

kí li kpiøkreh wø,

kimε Kipebuk nnø ya piikuønyo baa' ñø.

Nε ki'po bonde' u'ba ñø. »

8 Uwien de' wø usen wø n̄ gole tikpølcør tà møn ki pien ki windeh.

Tikpølcør nnø wuøn' ki ye Uwien bù' u'nib bigbømøndenb nε.

9 Nε uba tøke' nni ki ye: «Kele kí ye: «Uwien ya mønm te u yin' binib bà bø n̄ ji Kipebuk ya piikuønjier nnø bo,» nε ki tí ye: «Tigbør tuu cinbe ki ñøn' Uwien saan nε.» » **10** Nøn saan nε n gbaan' udaan nnø ya nun bó n̄ puke wø, nε u tøke' nni ki ye n la tien nnø, kimε u'mø yé min nin n'tøb bà yé *Yesu ya mønkunb nnø ya tonsøntø nε. A li puke Uwien baba nε. *Yesu kpiire' tigbømønt tà nnø yé Uwien là cère' *u'Fuoñaanm tore' u'ñøbonsøknb bi søkn' tigber tà nnø nε.

Unil wà jøke utenpien ya gber

11 Nε n tí liike' ki laa' kutaaku yε, utenpien uba puɔ' ní, wà jεke wɔ nnɔ bi yih wɔ umeməndaan nin unimòn nε. U buh binib tibuur, ki tɔh butəbu ni'donbó nε. **12** U'nun muɔreh tən umupien nε. U kpie iberyukpekpie ligol. Liyel liba te u'bo, wɔn baba ña ñí la, uba ña ben li'tingi. **13** U guo kuliérku kuba nε ku'keke yé misèm, bi yih wɔ Uwien ya ñɔbonl. **14** Nε Uwien ya sojambε pε u'puoli, ki jεke itenpien, ki guo tiliert tū pien ki windeh. **15** Nε kijusiek kà ñme penpen nɔreh ki ñeh utenjekl nnɔ ya ñɔbu ni. U li taa kεn ne kí ku inibol. U li ñuuke bε nin ufaa ki la ñmɔbe nunsɔnge bi'bo, kí niin bε tεn bi taanh ki mεreh isibii ki ñendeh i'ñunm ma bo, kime Uwien mituɔm kε ya daan ya mutuol fii' bi'bo ki gbién'-a! **16** Liyel liba te u'liérku nin u'penl bo. Len si: «Biberb kε ya bercien nin yonbdənb kε ya Yonbdaan.»

17 Nε n laa' utond uba se uwien bo, ki wuureh ufaa bo ki yih inuɔn yà kε ya bol jinh tunənt yǐ ní baa kí ji Uwien bonde' ujinciɛn wà nnɔ. **18** Yǐ ní baa kí ji biberb nin sojacienb nin bife faab nin itaan nin bà jeke yǐ nin binib kε, bà yé iyonbe nin bà ña yé yonbe nin biwaab nin bicienb kε ya nənt.

19 Nε n tí laa' kiwənk nnɔ nin utingbən bo ya bərb nin bi'sojambε taan', bε ní tə utenjekl nnɔ nin u'sojambε butəbu. **20** Nε bi cuo' kiwənk nnɔ nin utonnənñəbonsəknl nnɔ mɔ. Wɔn nε là tien' micincilnm ki de' kiwənk, ki lere' binib bà kiwənk nnɔ ya díəku te bi'bo bi gbaandeh ki pukeh ki'nennenku nnɔ. Bi taa' bi'kε bile bi fuobe nε ki tǐ wi' kumubùoku kuba ni mitenñəkjieṁ te len ki teknh. **21** Bà sien' nnɔ wɔn, utenjekl nnɔ taa' kijusiek kà nɔreh ki ñeh u'ñɔbu ni nnɔ nε ki ku' bε, nε inuɔn

ke baa' ki jin' be ki ti gbo'.

20

Ibin liturly a gber

¹ Ne n ti laa' Uwien ya tond uba nnen' kutaaku bo
ki jiinh ni ki juuke kubuoku kua no ka jmobe bien
nn o ya pien nin tikudokcencient u'nuo ni, ² ki baa'
ki cuo' utunwi en nn o. U ye uyo bo ya we nn o ne.
Bi yih wo n e usenpol, ki liebe' ki yih wo *Satan. U
taa' tikudokr nn o ki lole' wo, wo n li luo ki ti baa
ibin liturl, ³ ki taa' wo ki wie' kubuoku kua no ka
jmobe bien nn o ni, ki biin', ki piin' ipien, ki pole' jo
utunwi en nn o ji la lere nib ki ti baa ibin liturl nn o
ya gbenm. Ibin nn o g ebre' la, bi li wie wo ne, wo n
tien iwenk aank e.

⁴ Ne n laa' muberbiemu muba, ba b aareh ki kaah
mu'bo nn o, Uwien de' be usen be n bu binib tibuur,
ki laa' binib ba la kun' imon *Yesu bo, ki kpaande'
Uwien ya gber jo bi ku' be nn o ya naanmu. Bi
mekre' ne ki jin' libel nin Kristo ibin liturl. Ben
ja gbaan' ki puke' kiwenk nn o bii ki'nenn enku, ka
jmobe ki'dieku bi'yutun bo bii bi'nuo bo. ⁵ Uwien
mekre' ben ne mikpi ekm. Bitenkpiitob ba sien' nn o
ibin liturl nn o ja g ebre' la, ba n mekre. ⁶ Binib ba
kpie' ki mekre' bitenkpiib ni nn o Uwien ya monm
te bi'bo, kim e Uwien ne bore' be ki tien' u'yaab.
Ba n kpo ki lere. Bi li ye Uwien nin *Kristo ya
tatu orkaab ne, ki li ye biberb nin *Kristo ibin liturl.

Satan ya lum

⁷ Ibin liturl nn o g ebre' la, Uwien li cere be n nn en
*Satan lip ekl ni ki wie, ⁸ wo n jo ki ti lere inibol ya
ke te utingben ke bo, ki ti taan ye, ye n to butobu.

Inibol nnə ya yel si Gəg nin Magəg* nə. Bi yεbe tən likpentəngbil nə. ⁹ Bi gbe utingben bo ni'kε saan, ki jebe' udu wà Uwien yé wù, u'nib te u'ni nnə, nə umu ñən' paaki bó ní ki lá wín' bi'ke. ¹⁰ Nə Uwien cère' bi cuo' usənpol wà lere' bε nnə, ki wiε' kumubùoku kùa mitenñókjiem te len ki teknh nnə ni, kiwənk nnə nin utonnennəbonsəknl te nà saan nnə. Bi li tuu ki te nən saan nə uyo kε ki jèndeh ki ləbreh ñənku nin wien ni.

Lidaali là Uwien li bu binib kε tibuur

¹¹ N laa' kibərbəcəncienk kiba kĩ p̄ien, ki laa' wà kε ki'bo nnə. Kitink nin kutaaku gben' u'nun bó kpεkpel ka s̄ien' bonn. ¹² Nə n laa' bitenkpiib, bicienb nin biwaab kε se kibəbiék nnə ya nun bó. Nə bi pibre' tigbənt, ki liebe' ki pibre' kutəku limiel ya gbənku nínə. Bi bun' bitenkpiib tibuur, wà kε là sən' ma bo. Bi bun' bε tən n̄ kεle' ma bo tigbənt nnə ni nə. ¹³ Miñunm là jin' binib bà kε nnə, m̄i ñən' bε ní. Mikuum là jin' bà bi te kutenkpiiku ni nnə mə ñən' ní, nə Uwien bun' bε tibuur wà kε là sən' ma bo. ¹⁴ Nən saan nə bi taa' mikuum nin kutenkpiiku ki wiε' kumubùoku ni. Kumubùoku nnə nə yé mikuliem. ¹⁵ Nə bi taa' binib bà kε ya yel ḥa kele' limiel ya gbənku ni nnə mə ki wiε' kumubùoku nnə ni.

21

Kutefənku nin kitinfənk ya gber

¹ N laa' kutefənku nin kitinfənk, kimε kutekpaaku nin kitinkpaak nnə ḥa ji te. Miñunciem mə ḥa ji te. ² N laa' Uwien ya du

* **20:8** Uwien ya ñəbonsəknl Esekiel là yih Uwien ya nənnendb nə Gəg nin Magəg.

Yerusaləmfaan ñen' u'saan paaki bó ní ki mən tən ujəfaan wà bi dùun' wə ki tuke ki joh u'ce bó.

³ Nε n cii' uniεke uba bó, u len' ufaa bo kibərbieč nnə saan ki ye: «Liike mən, Uwien ya kənkuən ji te binib ni nε. U li kəh nin be, nε be n̄ li yé u'yaab, nε wən bugben n̄ li yé bi'Wien. ⁴ U li ȳmire bi'nunsiir ke, kuum nin kumuə nin jənd nin kpiende ȳa ji li te, kime tibonkpaar nnə ke gben'-a.»

⁵ Nən saan nε wà ke kibərbieč bo nnə len' ki ye: «Fənfənnə n teh tibont ke tifənt nε.» Nε ki tí len' ki ye: «Kele tigber tuu, kime tū te nε, ki kpe be n̄ li du tu'bo.» ⁶ Nε ki təke' nni ki ye: «Ni'ke tien' ki gben'-a! Min nε yé micincinm nin migbenm. Uñuñun ȳməbe wà ke la, n li de wə liñunbunl là ya ñunm dienh limiel wa n̄ pè niba. ⁷ Wà ke mən' ki faake' nε li si tu ya bont ke. N li yé u'Wien nε u'mə li yé n'buk. ⁸ Bā sən' bujəwaanbu nin bā ȳa fɔre' Kristo ya sən ni nin bā teh ijuəke ya bont nin binikub nin isənsənd nin biñəkdənb nin bā pè ibule bo. Bi'ke ya tūon nin bi'lenm ȳa kpe gbe'mənt ya sən. Bi'bùol si kumubùoku kùa ni mitənñəkjiem te len ki teknh nnə nε. Nən nε yé mikuliem.»

Yerusaləmfaan ya gber

⁹ Uwien ya tondb bilole bā ȳuuke ijəndfɔrkə isən ilole ni nnə ya uba baa' ki lá təke' nni ki ye: «Dən, n̄ wuən ȳe ujəfaan wà Kipebuk li kuən wə nnə.» ¹⁰ *Mifuñaanm cère' n laa' nà tideknt yaam nnə ni nε utond nnə taa' nni ki don' lijəfəfəkrl liba bo, ki wuən' nni Uwien ya du Yerusaləm u ñen' u'saan paaki bó ki jiinh ní. ¹¹ Uwien ya wenwenku wendeh wù ki cère' u windeh tən litənl là ya daaku faa, ki windeh tən litənl là bən tən lidingl ki likeh

ki càareh. ¹² Liguoncencienl liba nε là guən' udu nnə, ki ɣməbe inañuən piik nin ile. Uwien ya tondb piik nin bile se inañuən nnə kε saan. Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya yel kεle' inañuən piik nin ile nnə kε bo. ¹³ Inañuən ita te lənpuoli bō, ita te nintuoli bō, ita te ugən bō, ita mə te ujie bō. ¹⁴ Liguoncencienl nnə se itən piik nin ile bo nε. Kipebuk ya tondb piik nin bile ya yel kεle' itən nnə kε bo.

¹⁵ Uwien ya tond wà lienh nni nnə ɣuuke miñðkm ya kpəndə wə ní kpaan udu nnə nin u'nañuən nin u'guoncencienl nnə. ¹⁶ Udu nnə là te tən kangbənga nε, u'kεle kε inan ya p̄iən kpε. Nε u taa' ukpəndə nnə ki kpaan' udu nnə, ki laa' ikεle inan nnə, wà kε ya fəkn te mikpàanm itur piik nin ile nε. U'paaki ya fəkn mə kpε nnə nε. ¹⁷ U kpaan' * liguonl nnə ki laa' ní te kobk nin pinan nin minan nε. U kpaan' binib kpàandeh tibont ma bo nε. ¹⁸ Bi là taa' itən yà bi yih yè jaspi nnə nε ki mən' liguonl nnə. Udu nnə kε là yé miñðkm mà wien, ki windeh ki likeh ki càareh tən lidingl nε. ¹⁹ Bi là taa' itən yà ya daaku faa kε ya bol nε ki mənge' liguonl nnə ya tənpuul.

Likpièkl yé litənl là bi yih lè jaspi nnə nε,
 liliel yé litənl là bi yih lè safir nnə nε,
 litaal yé litənl là bi yih lè agati nnə nε,
 nnan yé litənl là bi yih lè emolod nnə nε,
²⁰ nnun yé litənl là bi yih lè sadoniks nnə nε,
 nluob yé litənl là bi yih lè kaneliyann nnə nε,
 nbole yé litənl là bi yih lè krisolate nnə nε,
 nniin yé litənl là bi yih lè belil nnə nε,

* ^{21:17} Mikpàanm nnə ya fəkn kpε kí cin kunəkpəndunku kí t̄ fəre inəbii nε.

nwε yé litenl là bi yih lè topasi nnø nε,
 piik yé litenl là bi yih lè kalsedoni nnø nε,
 piiknba yé litenl là bi yih lè yasente nnø nε,
 piiknle yé litenl là bi yih lè ametisi nnø nε.

²¹ Bi là taa' litenl là ya daaku faa bi yih lè perl
 nnø piik nin ile nε ki tien' udu nnø ya nañuən piik
 nin ile nnø. Nañəbu ke nañəbu là jin' litenl liba nε.
 Ki taa' miñðkm mà wendeh ki likeh ki càareh ten
 lidingl nnø ki cie' mifemn mà dø udu nnø ya benku
 ni nnø.

²² Ma laa' udu nnø ni bi pèkeh Uwien kuduku
 kùa ni, kimε Yonbdaan Uwien mituɔm ke ya daan
 nin Kipebuk nnø te udu nnø ni, nε binib pèkeh
 bε. ²³ Udu nnø ya nib ḥa nuunh wien nin ḥmaal
 n̄ li wendeh u'ni, kimε Uwien ya wenwenku nε
 wendeh wù, nε Kipebuk nnø yé u'frl. ²⁴ Inibol ke
 li cuon u'wenwenku ni, nε utingben bo ya berb li
 tuke bi'bont tà dienh bε ukpieke kí baa u'ni. ²⁵ Udu
 nnø ya nañuən li tuu ki yε uyo ke nε, nε na ji li biire
 u'ni. ²⁶ Bi li taa tibont tà dienh inibol ke ukpieke
 nin lifaal kí baa u'ni. ²⁷ Nibonn nà ke yé tijəknt
 ya bonn ḥa n̄ kɔ u'ni. Binib bà teh ijuɔke ya bont
 nin bà ya tuon nin bi'lenm ḥa kpe gbemɔnt ya sen
 nnø m̄ ḥa n̄ kɔ u'ni. Binib bà ya yel kele' limiel ya
 gbənku ni nnø baba nε li kɔ u'ni. Kugbənku nnø yé
 Uwien ya Pebuk nnø yaaku nε.

22

¹ Uwien ya tond nnø wuɔn' nni miñunm mà
 dienh limiel ya kpen u windeh ten lidingl ki likeh
 ki càareh. Mì ñeh Uwien nin Kipebuk nnø ya
 berbiék saan nε. ² Limiel ya subu se mifemn mà dø
 udu nnø ya benku ni nnø ya siik ni nε, ki te ukpen

nnə ya kəle kε ile, ki lùonh bolm piik nin mile libinl ni. Bù lùonh ɳmaal kε ɳmaal nε. Bu'fer yé kuɳàaku ne ki buuh inibol kε. ³ Uwien wi' nà kε miŋùum ɳa ji li te udu nnə ni. Uwien nin Kipebuk ya bərbiɛk li te udu nnə ni nε, nε Uwien ya tonsənb ní li pukeh wə. ⁴ Bi li lε u'nun bó, nε bi li kəle u'yel bi'yutun bo. ⁵ Na ji li biire u'ni, nε binib nnə ɳa ji li nuunh frl, ka ji li nuunh wien ní wende bε, kime Yonbdaan Uwien nε li wendeh bε. Bi li yé biberb nε uyo kε.

Yesu ya baam ya gber

⁶ Uwien ya tond nnə təke' nni ki ye: «Tigber tuu te nε, ki kpe be ní li du tu'bo. Yonbdaan Uwien wà là cère' u'ñəbonsəknb səkn' u'gber nnə, nε sən' ní u'tond wə ní lá wuən u'tonsənb tibont tà li tien' na ní taande.»

⁷ *Yesu len' ki ye: «Li cengeh mən, n we ní na ní taande.» Wà ke tùore' ki ɳuuke Uwien ya gber tà te kugbənku kuu ni nə ki təkeh nà laan teh nin nà lá li tien nnə ya gber la, Uwien ya mənm te u'bo.

⁸ Min San nε cii' tibont tuu bó ki laa' tù mə. N cii' tu'bó, ki laa' tù ma nnə, nε n gbaan' utond wà wuən' nni tù nnə ya nun bó ní puke wə. ⁹ Ne u təke' nni ki ye n la tien nnə, kime u'mə yé min nin n'təb bà yé *Uwien ya ñəbonsəknb nin bà tùore' ki ɳuuke kugbənku kuu ya gber ya tonsəntə nε. A li puke Uwien baba nε. ¹⁰ Ne ki tí təke' nni ki ye: «La bəle Uwien ya gber tà te kugbənku kuu ni nə, kime tù li tien uyo wà nnə nəkn' ní ɳə. ¹¹ Wà bre la, wə ní li teh nà bre ki joh. Wà yé tijəknt ya tùon la, wə ní li kuəndeh u'ba tijəknt ki joh. Wà yé unimən la, wə ní li teh tinimənt ki joh. Wà yé Uwien yə la, wə ní juore kí li yé Uwien yə.»

12 *Yesu tí ye: «Li cengeh mən, n we ní na n̄ taande, kí li tuke lisuul n̄ lá su unil kε u'tuonl kpε ma bo. **13** Min ne yé micincinm nin migbenm, ukpiεk nin uförke.» **14** Binib bà sōkreh bi'liert nn̄o Uwien ya mənm te bi'bo. Ben ne ḥməbe usen bε n̄ mə limiel ya subu ya bii, kí n̄e bunañ̄ebu kí kɔ udu nn̄o ni*. **15** Ama bà teh ijuɔke ya bont nin biñ̄ekdənb nin isənsənd nin binikub nin bà pε ibule bo nn̄o, bi'ke fe itùon nin tigber tà ḥja kpe gbemənt ya sen ne, ne ki pe tu'bo. Ben li juore saali n̄e.

16 «Min *Yesu ne sən' ní n'tond wɔ n̄ lá tɔke ne tigber tuu n̄táan ni. N yé Dafid ya yaabil ne, ki wien ten litenŋ̄ejmaasel.»

17*Mifuñaanm nin Uwien ya Pebuk ya jékpen ye: «Dən.»

Wà ke cii' la, u'mə n̄ ye: «Dən.»

Uñuñun ḥməbe wà ke la, wɔ n̄ dən,
wà yíe miñunm mà dienh limiel la,
wɔ n̄ dən kí n̄u, ki la pè niba.

Tigberkaar

18 N gbiereh wà ke ciih tigber tà te kugbənku kuu ni, ki tɔkeh nà laan teh nin nà lá li tien nn̄o ya gber nn̄o ne. Wà ke taa' tigbetər ki pukn' tigber nn̄o bó la, Uwien li cère ijənd yà bi len' i'bó kugbənku kuu ni nn̄o n̄ lu u'bo. **19** Wà ke kùore' kugbənku kuu ya gber la, Uwien ḥja n̄ cèbe wɔ, wɔ n̄ mə bi len' limiel ya subu bùa bó kugbənku kuu ni nn̄o ya bii, ka n̄ cère wɔ n̄ kɔ u'du wà bi len' u'bó kugbənku kuu ni n̄o ni mə.

* **22:14** Bi kpie' ki kele' tigbənt tà nn̄o ya tuba ni n̄ kele' ki ye: «Binib bà boh ti'gber tà te kugbənku kuu ni nn̄o Uwien ya mənm te bi'bo ne.»

20 Wà tøke' tigbær tuu kε nnø ye: «Imòn nε n we ní na ní taande.»

Imòn, Yonbdaan Yesu, dən.

21 Yonbdaan *Yesu ní juoke binib kε.

**Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku
The New Testament in the Ngangam language of Togo**
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

li

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6